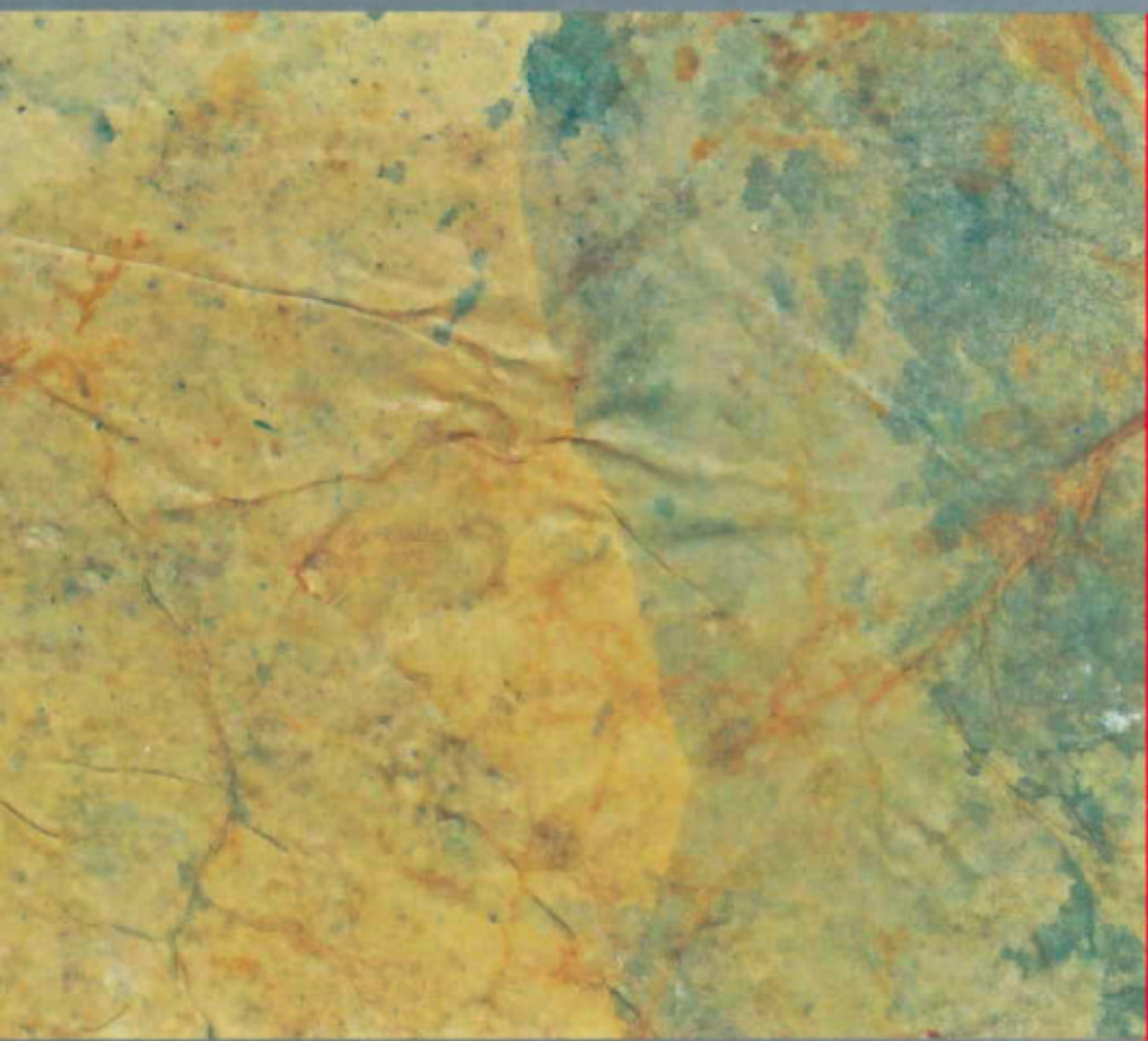

Notes sobre la

Història de la Llengua

A MOLLET DEL VALLÈS

GLÒRIA ARIMON I VENTURA

Ajuntament de
Mollet del Vallès

NOTES
SOBRE LA
HISTÒRIA DE LA LLENGUA
A
MOLLET DEL VALLÈS

NOTES
SOBRE LA
HISTÒRIA DE LA LLENGUA
A
MOLLET DEL VALLÈS

GLÒRIA ARIMON I VENTURA

Ajuntament de Mollet del Vallès

Agraïments:

A totes les persones que amb les seves informacions han ajudat a fer aquest llibre. Especialment, a Frederic Ros i Isidre Garcia.

Primera edició, abril de 1990

© Mollet del Vallès, 1989, Glòria Arimon i Ventura
© Mollet del Vallès, 1989, Servei Municipal de Català
(Ajuntament de Mollet del Vallès
Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat).

Realització editorial i disseny interior: Marge Design Editors. Barcelona

Disseny coberta: Viaplana Disseny

ISBN: 84-505-9151-1
Dipòsit legal: T. 286-1990

Impressió: F. Sugrañes Editors, S.A.
Sant Francesc, 10, baixos Tarragona

A Martí Pou i Torrents, que tant estimà Mollet

PRESENTACIÓ

La lectura d'aquesta breu però sorprenentment i intensa història del català a Mollet, m'ha portat a unes reflexions que em plauria posar-les a la consideració del lector d'aquesta necessària i útil obra.

En primer lloc, sobre la neutralitat de la història. Tantes vegades s'ha volgut negar la neutralitat dels historiadors quan són objectius i reflecteixen en la seva obra no només allò que va succeir, sinó —també— aquell context que ho va condicionar, que en llegir allò que hem viscut i que durant tant de temps ens ha estat amagat, tenim la temptació d'adjectivar com a partidistes els historiadors.

Els historiadors, en ésser objectius són neutrals. És la història qui no és neutral: la història pren partit per la realitat, com la vida pren partit per la veritat. Això és el que molesta als qui voldrien que la història ens fos amagada, que no reflectís la realitat sinó un desig o una parcialitat. Això, voluntat d'engany és el que durant molt temps hem hagut de patir i alguns voldrien la seva continuïtat, amb els historiadors com a testaferros.

Però ara, en Democràcia, ¿hem d'amagar que el català, la llengua pròpia de Catalunya, ha sofert en el decurs de la nostra història duríssims atacs encaminats a fer-la desaparèixer de la nostra vida?

¿Hem de fer que aquells qui no han viscut el franquisme —els nostres propis fills— ignorin que la llengua que parlen, el seu ensenyament i les seves manifestacions culturals, científiques i, fins i tot folklòriques, van ésser prohibides?

¿Hem d'impedir que els homes i dones, ciutadans de Catalunya provinents d'altres terres desconeguin un dels motius de la nostra permanent lluita per salvar la més important expressió de la nostra identitat nacional?

¿Hem de bandejar tants i tants esforços de persones i entitats que amb la seva actitud militant, compromesa i en permanent perill durant molts anys «salvaren els mots de la nostra llengua»?

Tanmateix, potser tot es redueix a una sola pregunta: ¿oblidar, no és una forma de renúncia de nosaltres mateixos?

No és aquesta la nostra intenció. Oblidar la nostra història —amagar-la— comportaria, certament, renunciar a part d'allò que ens ha condicionat, ens portaria a abandonar l'origen i el sentit de la nostra identitat, ens menaria a ignorar les causes del nostre present.

Finalment, i com a segona reflexió, assenyalar que quan aquest ajuntament que presideixo va aprovar la creació del Servei Municipal de Català, l'any 1988, érem conscients que no estàvem, només, posant en marxa un instrument per a la normalització de la nostra llengua (i així garantir-ne la seva supervivència, extensió i estima generals), sinó també estàvem promovent un centre d'estudi que, aprofundint i conservant la història, impedís definitivament, l'oblit i la renúncia.

Aquest és, per a mi, el gran valor d'aquest treball que avui us presentem. Des d'aquestes ratlles vull agrair sincerament i profundament l'esforç de tots els qui han treballat o col·laborat en la seva realització.

MONTSERRAT TURA
Alcalde

INTRODUCCIÓ

El juny de 1988 el Servei Municipal de Català de l'ajuntament va fer una exposició sobre la història de la llengua a Mollet on es mostraren al públic documents i revistes sobre el tema. Arran d'això sorgí la idea de recollir en un llibre aquest material, juntament amb d'altre que no havíem exposat i fer-ne una petita història.

Vam posar-nos a treballar i com més forma intentàvem donar-li, més s'anava complicant tot. Ens expliquem: Hi havia molt a investigar i la tasca ultrapassava els objectius inicials.

Entre les dificultats que hem trobat, la primera és que no hi ha una història de Mollet. Malgrat l'existència d'estudis parcials sobre èpoques determinades, la història local encara està per fer. I una història de la llengua va estretament lligada a la història local. Així, és difícil parlar de l'una sense el suport de l'altra.

Per altra banda, molta documentació local que tindria gran valor es va anar perdent al llarg dels anys a causa de guerres o per simple deixadesa. Aquesta, que seria una altra font per a la història de la llengua, és molt escassa. No és fins al segle XIX quan trobem prou documentació com per tenir una base històrico-lingüística de Mollet del Vallès. Entrant ja al segle XX, aquesta documentació va augmentant.

No podíem parlar de la història de la llengua a Mollet si no parlàvem també de com neixia i evolucionava aquesta. Tampoc podíem aïllar-la del context històric i polític general. Per això, en la primera part, fem referència a aquestes qüestions. Després, per ordre cronològic, entrem de manera més detallada, des de principis del segle passat, en els estires i arronses de la llengua, sempre en funció de la situació política general, fins arribar a la guerra del 1936-1939 i la posterior lluita en defensa del català. El repàs històric acaba amb l'ajuntament democràtic i la tasca catalanitzadora que ha fet fins ara.

Sabem que queda molt a dir i a estudiar. La pretensió d'aquestes notes, malgrat tots els buits que tenen, és que serveixin com un primer pas per continuar la tasca de coneixement del nostre passat lingüístic.

PER parlar de la història de la llengua a Mollet del Vallès cal retrocedir molts anys enrera. Aquesta història va estretament vinculada a la història de la nostra població i de la resta de Catalunya des de temps antics.

Abans de l'arribada dels romans se sap que en el Vallès hi habitaven els ibers. La llengua ibèrica va ser parlada a les comarques rurals del bisbat de Barcelona vers la fi del segle IV i el basc es va parlar a l'Alt Pallars fins ben a prop de l'any 1000. Alguns elements de les llengües ibèriques es van incorporar als parlars posteriors, com per exemple els mots ibero-bascos: esquerra, pissarra, estalviar, paparra... que formen part de la nostra llengua.

La dominació romana començà l'any 218 a. de C., quan els romans arribaren a Empúries i s'acabà a principis del segle V. Els qui van civilitzar la nostra comarca van ser els romans. Durant aquests 500 anys, deixaren un gran llegat i entre d'altres, la llengua. El llatí vulgar era la llengua que es parlava durant aquells anys, diferent del llatí clàssic d'autors com Virgili o Ciceró. Al llarg dels segles, una sèrie de factors van acabar conformant una llengua nova, diferent de la que es parlava al nord d'Itàlia. Això succeïa al segle V. El català, com el castellà, portuguès, italià, francès... procedeix de la llengua llatina. Però alhora té elements

d'altres llengües de pobles que van viure a les nostres terres.

Dels pobles germànics que van fer estada aquí (els primers foren els visigots), trobem paraules com: robar, espia, pota, guerra, bramar, traïdor, boig...

De l'estada dels àrabs ens van quedar mots procedents de la seva llengua així com d'altres que procedien d'altres llengües. Mentre que en castellà i portuguès la majoria dels arabismes porten l'article *al-*, en català no passa el mateix (carxofa, cotó, quitrà...).

Després de la invasió àrab, Catalunya entrà a formar part de l'imperi de Carlemany. A partir de l'any 785, es forma el territori de la Marca Hispànica. Durant el període que va de l'any 878 al 988 els comtats catalans s'independitzen del poder franc. És el que coneixem com els inicis de la formació del que després és la nostra nació.

Entre els anys 839 i 1248 s'han trobat documents amb mots i frases catalanes cada cop més freqüents, però el llatí era la llengua bàsica dels textos que s'escrivien.

* * *

Durant el segle x la població del Vallès ja era estable. La gent vivia del camp. Als voltants de les cases hi havia horts, vinyes i terres conreuades. Fins al segle xi tingué una població molt baixa i només es coneixen tres localitats habitades: Sant Cugat, Terrassa i Villa Rodalli (que pertany a Parets).

La primera referència escrita sobre la nostra població és de l'any 904 i parla del «alaude de Gallegos» (alou de Gallecs). Com tot el que s'escrivia en aquesta època, és en llatí. El mateix passa amb un document de donació d'unes terres de Gallecs l'any 966, on el trobem anomenat com «Gallecus».

Dels segles ix al xii, la gran activitat intel·lectual fou la còpia de manuscrits, en llatí. Mentrestant, el poble parlava ja una llengua força diferent, que de vegades es deixava traslluir en alguns

documents escrits. El canvi fou lent i ni la mateixa gent tenia consciència d'una llengua nova. «La llengua que parlaven els habitants de la Catalunya Vella des del segle VIII devia ser ja el català.»[1] La primera vegada que trobem el nom de Mollet és en una relació de les possessions del monestir de Sant Cugat l'any 1002, citat en el cartulari de Sant Cugat del Vallès on se l'anomena «Molledo». És escrit en llatí. Més endavant trobem referències, sempre en llatí, sobre la parròquia de Sant Vicenç, l'any 1007, i la parròquia de «Moledo» el 1066. Tenim constància de dos testaments del segle XI, el de Ramio, terratinent que té el nucli de les seves possessions a Gallecs i Caldes, l'any 1010, i el de Ricolf, l'any 1044 (en un acte celebrat a l'altar de Sant Joan de Mollet). Ambdós són en llatí.[2]

Els documents que continuem trobant en referència a Mollet són en llatí. A l'arxiu de la Seu de Barcelona consta que el 15 de desembre del 1122, Pere Ramon, senyor de Mollet i el seu germà Berenguer Ramon, donen a l'arquebisbe Oleguer l'honor i la batllia de Mollet i tots els béns que posseïen. El document és en llatí.

La relació de la gent del poble amb la llengua escrita es donava mitjançant les activitats socials i econòmiques on calia deixar-ne constància escrita, com actes matrimonials, escriptures de compra-venda, testaments, etc. Tot això s'escrivia en llatí malgrat que la gent parlés en català, ja que els canvis orals sempre van per davant dels canvis escrits en l'evolució d'una llengua.

* * *

Un dels primers textos coneguts escrits en català és una traducció del *Forum Iudicum* (codi de lleis visigòtic), de la primera meitat del segle XII. El primer gran document en català són les *Homilies d'Organyà* (fi del segle XII). En aquest segle apareixen també textos jurídics en català, com *Els Usatges de Barcelona*. Hom situa amb Ramon Llull (1232-1316) i la crònica *El llibre dels*

1. *Història de la llengua catalana*, Nadal-Prats, pàg. 163.
2. *La transició al feudalisme. Un cas original. El Vallès oriental*, Jaume Vilaginés, pàgs. 45 i 98.

Feyts del rei Jaume I (acabada el 1274) la configuració definitiva del català literari.

Mollet, en principi, era de jurisdicció reial, però l'any 1233 Jaume I donà una part del domini al monestir de Sant Cugat del Vallès. L'any 1381, el rei Pere III, vengué a March Planella les jurisdiccions de Parets, Gallecs i Mollet pel preu de 15.000 sous.[3]

El 1385, Mollet, Parets i Gallecs, que aleshores formen un únic ens municipal, són redimides de la venda de Pere III. Mollet adquireix el privilegi de ser carrer de Barcelona i depèn directament de la Corona, quedant fora del jou feudal. Juntament amb Parets i Gallecs, passa a ser batllia reial.

Cap a la fi del segle XV va succeir un fet d'incalculable trascendència per a la cultura: l'aparició a les nostres terres de la impremta. Fins aleshores els llibres havien estat manuscrits. El primer llibre imprès en terres catalanes és *Trobes en llaor de nostra dona Santa Maria,* a València, el 1474. A partir d'aquí, la difusió de la literatura escrita serà més fàcil.

Comencem a trobar documents escrits en català en referència a Mollet, a partir de mitjan segle XVI. El 1508, el bisbe de Barcelona fa una visita pastoral a Mollet, la referència de la qual encara és en llatí.[4] Pocs anys després, la situació ha canviat. L'any 1574 es troba un dels primers documents escrit en català en referència a Mollet. Es tracta del manuscrit de les visites pastorals del bisbe a la parròquia de Sant Vicenç de Mollet.[5] En el document es parla d'una sèrie de reformes que es recomanen fer a la sacristia i a fora de l'església, després d'haver visitat la parròquia.

Una altra referència és la relació del fogatge de l'any 1553. La batllia de Mollet, Gallecs i Parets tenia aleshores 77 cases i les llistes elaborades són escrites en català.[6]

Amb el rei Jaume I es fixaren els límits de les terres catalanes, amb Mallorca, València i Múrcia. Quan el seu successor, Martí l'Humà, va morir sense descendència, es signà el Compromís de Casp i es nomenà rei Ferran d'Antequera, de dinastia castellana. Les guerres entre Castella i Catalunya-Aragó van sovintejar. Amb

3. *Llibre de rebudes* de Pere Desvalls, tresorer de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Llibre número 1.699.

4. ADB, *Manuscrit de Visites Pastorals,* volum 29, foli 47.

5. ADB, *Manuscrit de Visites Pastorals,* volum 44, foli 94.

6. *Parets del Vallès. Aproximació històrica al segle XVIII.* Tarrés, pàg. 48.

Repartim.t de las Aygues del Sòlle de Mollet en 1820.

Rech de dalt

La Aygua que Corresponi per quisguna quartera de terra de dit rech desde la primera fibbla fins à la riera seca seadonat un hora l Aygua ij dela riera seca fins à finir lo rech seadonat una hora ij un quart, ames seabonificat las ambutidas ij allargadas à aquell quelia corresposi

Rech del Trench

La Aygua que corresponi per quisguna quartera de terra de dit rech desde la primera fibbla fins à la riera seca seadonat una hora, ij un quart, ij de la riera seca fins à finir lo rech seadonat una hora ij un quart, ij una porciones, à mes seabonificat las ambutidas ij allargadas à aquell quelia corresposi

Rech tercer Vuij nou

La Aygua que corresponi per quisguna quartera de terra de dit rech desde la primera fibbla fins à la riera seca seadonat dos horas dos quarts, ij una porcia nuej, ij de la riera seca fins à finir lo rech seadonat dos horas tres quarts, à mes seabonificat las ambutidas, ij allargadas à aquell quelia corresposi

Rech quart

La Aygua que corresponi per quisguna quartera de terra de dit rech desde la primera fibbla fins à finir lo rech una hora tres quarts, ij una porcia mes, à mes seabonificat las ambutidas ij allargadas à aquell quelia corresposi

Un dels primers documents escrits en català que es conserva a l'Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès és aquesta acta d'un repartiment d'aigües de l'any 1820.

els Reis Catòlics, la supremacia castellana es fa ja patent: introducció del Tribunal castellà del Sant Ofici, prohoms castellans designats per exercir el seu càrrec a Catalunya, entrada de tropes castellanes, etc.

El 1640 tingué lloc la Guerra dels Segadors, alçament dels catalans contra els abusos de les tropes castellanes (que lluitaven contra els francesos) estacionades a Catalunya i contra la monarquia hispànica dels Àustria. El 1642 hi ha una batalla ben a prop de Mollet. El 1659, Catalunya signa el Tractat dels Pirineus (amb el qual perd el Rosselló, el Conflent, el Vallespir i part de la Cerdanya).

L'any 1708 la nostra batllia tenia 70 cases, 45 de les quals pertanyien a Mollet i 6 a Gallecs. El 1715 hi havia 476 habitants. Segons el cens de 1784, Mollet tenia 460 habitants. Aquesta població, en la seva gran majoria, estava vinculada a l'agricultura.

A través de la Guerra de Successió contra els Borbons, que Catalunya anà perdent, la repressió lingüística anà avançant. La pèrdua de les llibertats nacionals va paral·lela a la persecució de la llengua catalana.

Felip V pren Barcelona l'onze de setembre de 1714. Dos anys després promulga el Decret de Nova Planta en el qual, entre d'altres normes, la llengua castellana fou introduïda als tribunals si bé la testificació es continuà fent en català. Després de la derrota del 1714, la repressió caigué sobre la nostra comarca. La batllia, com a participant en la defensa, fou obligada a fer totes les comunicacions i documents en castellà.[7]

El castellà es convertí en la llengua dominant del poder però no va ser mai la llengua parlada per la majoria de la gent, que continuava veient-la com una llengua estrangera. A les escoles, malgrat les normes obligatòries, molts mestres continuaren ensenyant en català.

* * *

7. Ídem, pàg. 34.

La repressió contra la llengua catalana es va anar accentuant. L'any 1768 el comte d'Aranda treu el català de les escoles de primeres lletres i dels jutjats o tribunals inferiors. El 24 de desembre del 1772 es promulga la Reial Cèdula per la qual es mana que tots els mercaders i comerciants majoristes i a la menuda portin els llibres de comptabilitat en castellà. El 1780 el comte Floridablanca divulga la provisió per la qual exigeix l'ensenyament de la gramàtica castellana a tots els mestres. El 1801 Godoy obliga que cap teatre no representi res que no sigui en castellà. Més endavant, el 1867, Gonzàlez Bravo completarà l'ordre decidint, com a ministre de Governació, prohibir el teatre en català.

Mentre la llengua oral havia anat evolucionant en ascens progressiu, la llengua escrita havia sofert un procés diferent. En primer lloc, reflectí molt més tard que la llengua oral els canvis lingüístics que s'estaven produint en la realitat històrico-lingüística. En segon lloc, quan ja es podia fer, sovint no es va escriure en català perquè per causes polítiques la llengua castellana va ser una llengua que els poders centrals enfrontaren a la llengua catalana, i en conseqüència, també el llenguatge escrit, molt sovint va haver de ser castellà.

Entre els documents antics que hi ha a l'Arxiu Històric Municipal trobem una acta del repartiment de les aigües de l'any 1820, escrita tota en català. Les actes de l'ajuntament a partir de 1836, quan era alcalde Joan Ferran són escrites en castellà, però n'hi ha d'intercalades en català. La primera és una del 9 de setembre de 1838, quan era alcalde de Mollet Antoni Tintó i es refereix a la Junta d'Aigües. Continuen les següents actes en castellà fins que el 23 de gener de 1840, quan l'alcalde és Vicenç Duñó, hi torna a haver una altra acta de la Junta d'Aigües en català. I continuen en castellà fins el 4 de juny de 1841, quan és alcalde Joan Mutgé, on tornem a trobar-ne una altra en català, en relació als límits d'unes cases. A partir d'aquí deduim que probablement utilitzaven el català per donar fe d'actes molt concrets i feien servir el castellà per a la resta.

LES NORMES

Des de gairebé el mateix moment que es comença a escriure en català, existeix una preocupació per les normes.

L'any 1487, només tretze anys després que es publiqués el primer llibre imprès en català, Bernat Fenollar i Jeroni Pau escriuen un tractat titulat *Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols*. En aquest llibre s'estudien sobretot temes de lèxic i també de morfologia, fonètica, gramàtica i sintaxi.

Al llarg dels segles posteriors, l'interès pel tema es mostra a través de les gramàtiques i diccionaris que es van publicant. A finals del segle XIX, encara no hi havia unes normes que unifiquessin la nostra llengua, mentre tots els sectors en veien la necessitat. Des de la revista modernista *L'Avenç*, un grup d'intel·lectuals defensava unes posicions. Pompeu Fabra, durant el 1890 i 1891 hi aporta els seus criteris. D'altra banda, intel·lectuals com mossèn Alcover en defensen d'altres.

L'any 1906 es celebra el 1.r Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Un dels objectius és «reintegrar la nostra llengua en tot el seu primitiu esplendor i també en tots els seus drets, honors, prerrogatives i preeminències».

Polítics i intel·lectuals treballen en l'objectiu d'aconseguir una llengua literària per al català modern. L'Institut d'Estudis Catalans, de la mà de Pompeu Fabra, promulga les *Normes ortogràfiques*. Quatre anys després, el 1917, publica el *Diccionari ortogràfic*. L'any següent surt la *Gramàtica catalana*. Finalment, l'any 1932, publica el *Diccionari General de la Llengua Catalana*, obra que recull la tasca de Pompeu Fabra de tots els anys anteriors, artífex i motor de la normativització del català en aquesta època.

La llengua catalana, finalment, es va escriure d'una única manera i s'acabà el desgavell lingüístic que fins a principis de segle hi hagué.

En aquells temps, el llenguatge escrit, fos en la llengua que fos, encara era privilegi d'una minoria. Un cens de l'any 1860, ens indica que Mollet tenia 1.860 habitants. Entre els nascuts a Parets el segle XVIII, de 72 persones, només sabien llegir i escriure 14. Totes eren homes. Per a les dones, l'accés a la cultura era, en aquella època, gairebé impossible.

Mentrestant, continua l'aprovació de lleis centralistes per part del poder central. El 1862 es promulga la Llei del Notariat que prohibeix les escriptures públiques en català.

L'any 1892 s'aproven les Bases de Manresa, projecte d'autonomia per a Catalunya. Però des de Madrid, la lluita contra el català continua. El 1894, el govern central prohibeix parlar en català per telèfon.

Dins del camp cultural es produeix una recuperació del català com a llengua cultural. El 1859 es restauren els Jocs Florals i l'any 1879 Valentí Almirall funda el *Diari Català*. El 1912 el govern central autoritza les mancomunitats regionals i l'any següent es crea la Mancomunitat a Catalunya, presidida per Prat de la Riba.

LA CULTURA ORAL

No tota la cultura queda reflectida als llibres i als documents. Una part important es transmetia de viva veu d'unes generacions a unes altres. La causa fonamental era que una gran majoria de persones no sabien ni llegir ni escriure.

La cultura antiga era majoritàriament una cultura oral, de refranys, cançoners, tradicions i costums, molts cops en possessió de les dones. I d'aquesta cultura oral, fonamental per a la conservació de la nostra llengua, ens han arribat fragments de cançons, refranys i poemes.

D'aquesta tradició oral, el «costumari Amades» va recollir costums, refranys i cançons de Mollet del Vallès:

El 23 de juny la gent de Mollet collia herba de Sant Joan per guarir les cremades. Feien un cataplasma damunt del mal, es senyaven i deien la següent oració:

«Sant Pere i Sant Joan / els dos per un camí van; / troben un infant / que de cremades va plorant. // Què fas aquí, Joan? / Aquí curo aquest infant / que de cremades està plorant. / Ben curat siga, Joan.»

Els forners de Mollet, al juliol, quan pastaven, recitaven una oració per tal de fer créixer el llevat i perquè el pa no es florís:

«Cresqui el llevat, / cresqui la farina, / com cresqué el Ninyu Jesús / dins del ventre de Maria».

A l'octubre, quan els sembradors espargien la llavor pels camps de Mollet deien: «Llavor llençada, llavor sembrada, llavor per la terra menjada».

Un altre text que corria de boca en boca a través de diferents generacions era el que es cantava pel setembre. La mainada de pagès solia anar a les rieres i rius i intentava agafar peixos servint-se d'una cantarella màgica per encantar-los. Deia així: «Peix, peixet, estigues quietet; peix peixau, no surtis del cau».

UN SEGLE DE CULTURA I LLENGUA A MOLLET

Un dels barems per mesurar el grau de catalanització d'una societat és la llengua de les publicacions escrites. Una de les primeres publicacions que trobem a principis de segle és *El bon molletà*. El primer número surt l'11 de març de 1911. L'edita l'ajuntament i és de distribució gratuïta. Diu la capçalera: «Defensor dels interessos morals y materials de Mollet. Se publica d'una a dues vegades al mes». La Corporació era presidida aleshores per Francesc Coll Saladrigas.

Durant l'any 1916 sorgeixen dues revistes més: *El vit de bou* (febrer) i *El Bernat Pescaire* (març) i dos anys després, el 1918, *La Defensa* (agost). Aquestes publicacions són escrites en català i la majoria surten en època de campanya electoral. Després, moltes deixen de publicar-se.

Vicenç Plantada i Fonolleda fou un dels homes que més va fer pel català els segles xix i xx. Nascut a Mollet el 1839, exercí de veterinari i mestre d'escola. Publicà alguns llibres en castellà, però tota la seva activitat fou en català. Donà conferències i va escriure sobre temes tan diversos com història, folklore, agricultura, geografia, metereologia, etc.

Any. III. 23 de Janer de 1898 Núm. 59.

Fantasma centralista

¿No heu contemplat may lo quadro que ofereix una familia de travalladors de la nostra terra, quant després d' haver plegat d' estudi lo noy petit, s' asseu á la falda de la seva mare, y entre caricias que reb y manyaguerias que fa, passan estonas de dolsa alegria. . . . quant durant la feyna, si 'l pare es fuster, mentres lo petit veu relliscar sobre la fusta lo ribot o la garlopa, diu que desitja ser gran per manejar las eynas, si 'l pare es pagés, que voldrá acompanyarlo á la fangada? . . . .

¡Com disfruta la familia considerant que ben aviat tindrá 'l pare qui l' ajudará á carregar ab las necessitats de la casa, quinas ilusions no 's forman tots plegats, los petits per descansar als seus pares y 'ls que ja comensan á ser vells, contant ab la bondat de sentiments dels seus fills!

Pero ¡ay! que mentres la familia aixís esta gosant, no tarda en penetrar á la llar una ratxa ponentina, que formant ferestech remoli al seu entorn porta dibuixada una fantastica figura humana, la que ab fatxa despreciativa y ab veu burlona diu: ¡gosa, gosa, aprofitat, disfruta ab los ideals que fas del teu fill! . . Y aixecant mes la veu, afegeix: pero tingas entés que dintre poch temps, després de cumplir dinou anys, caura baix lo meu domini, y mas afiladas urpas se l' endurán alla ahont á mi me dongui la gana . . ó sinó, si de totas passadas te 'ls vols quedar, prepara totas las economias, si las tens, que tants afanys te costan y que guardabas pera ta vellesa ó pera la prosperitat dels petits. Y la fantastica visió, continua afegint: no creguis, oh miserable familia catalana, que 'm fassi recular cap mica 'l recort de que fa tant sols uns cinquanta anys que 't vaig encadenar á satisfer aquest tribut centralista, puig si res me fan tos gemechs y tas

Una de les publicacions on més col·laborà Vicenç Plantada des del 1896 fou La Veu del Vallès, *tant com a corresponsal de les notícies de Mollet com en forma d'articles d'opinió. Aquest fou publicat en portada del número 59, del 23 de gener del 1898. Com es pot observar, la grafia encara correspon a l'època d'abans de la reforma de l'Institut d'Estudis Catalans.*

llágrimas, ja puch haverme aprofitat del ensopiment dels teus germans de Catalunya: no crech pas per ara que viuguin en lo teu aussili, puig ja m' hi cuydat de dividirvos y desmoralisarvos, fent de manera que seguisseu cobardament á la gent d' allá ahont jo n' he surtit, de Madrit y per aixó no sou catalans ni res, y en cambi vos fan dir conservadors, fusionistas, carlins, republicans . . . . Y posant encara més repulsiva fatxa y ab més esferehida veu, desapareix la fantástica sombra repetint: ¡Ó lo fill ó las economias! . . . .

Insult que fa caure gotas de fel al mitj del cor de la pobre familia catalana.

¡Oh, catalans! ¿quin dia será aquell que sabreu deslliurarvos de la esclavitut centralista y prenent una actitut enérgica y digna, vos recordareu dels vostres fills?....

VICENTS PLANTADA Y FONOLLEDA.

Mollet.

Lo vestit blau (*)

A. . . . . .

Ab aquell vestit blanch
prou que m' agradas:
veig en ell resplandir,
pura, ton ánima,
com coloma, sens fel,
ignocent, blanca;
peró ¡que bé t' escau,
hermosa meva;
peró que bé t' escau
lo vestit blau!

Quan á missa t' en váe,
tant modesteta,
ab lo vestit grisench
ó bé 'l de festa,
me plaus tant que, de goig,
mon cor s' esberla!
peró ¡que bé t' escau,
hermosa meva,
peró, que bé t' escau
lo vestit blau!

Ab aquell cos vermell,
qu' are es de moda,
d' escocés tot llistat,
prou ets hermosa;
li fá com un ressol
á ta carona;
peró ¡que bé t' escau,
hermosa meva,
peró, que bé t' escau
lo vestit blau!

Quan lo teu cos estotja
lo negre abrich,
ta blancó y ta guapesa
tant fá lluhir
que 's queda sempre en éxtasis
mon esperit;
peró ¡que bé t' escau,
hermosa meva,
peró, que bé t' escau
lo vestit blau!

. . . . . .
. . . . . .

Si un jorn saps que jo 'm trobo
ja á la agonia
y un consol vols donarme,
com bona amiga,
fes que 't vegi á ma espona
de cel vestida;
y será, si aixi 't plau,
hermosa meva,
vesllum d' eterna pau
ton vestit blau.

MANEL ROCAMORA.

(*) Del llibre *De tota mena* en publicació.

Plantada col·laborà peròdicament a la revista *La Renaixença*, amb escrits sobre metereologia, natura i d'altres.[1]

Des de l'any 1903 al 1911 publica regularment a *L'art del pagès*.[2] També escriu a *La Veu del Vallès* des del 1896.[3] Al número 19 del 18 d'abril del 1897 explica el costum de Serravella. Al núm. 57, del 9 de gener del 1898 es fa ressò d'un acord pres per l'Ajuntament: L'any 1897, el dia 19 de desembre, un dia després que prengués possessió el nou alcalde, Isidre Llargués Puig, substituint Vicenç Riera Duran, el Ple de l'Ajuntament prengué el següent acord: «Queda prohibit demanar caritat en aqueix poble als pobres forasters, segons acort pres per lo seu Ajuntament en la sessió de 19 de desembre de 1897». Plantada diu explícitament que és en català i afegeix que a Sant Feliu de Codines tenen en català els noms dels carrers, de la qual cosa deduim que en aquells moments, les plaques dels carrers de Mollet eren en castellà.

També col·laborà al *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya,* a *Vallès Nou* i *Diari de Sabadell*. Morí el 1913.

Joan Santamaria Vinyals, que de vegades signà amb el pseudònim de J. Mistos, col·laborà regularment a *La Veu del Vallès*. Els títols dels poemes i dels primers versos ens donen idea de la ideologia catalanista del poeta: «Oh repugnant centralisme»,[4] «Flextadas: Lo qui no estima sa Pàtria...»,[5] «Victoria: Catalunya, Mare Pàtria...».[6] L'any següent, la publicació d'una poesia

1. Publicació quinzenal que s'edità a Barcelona per iniciativa de Pere Aldavert, amb l'ajuda d'Àngel Guimerà i Francesc Matheu. Destaquem l'article «Sobre els ocells» del març del 1881, «Carta» el 10 d'octubre del 1882 (núm. 1075) i «Metereologia» el 14 de l'octubre del 1883 (núm. 1688).

2. Aquesta revista es començà a publicar a Barcelona l'u de gener de 1877. El seu director era Francesc de X. Tobella i la publicació es definia com a «periòdich quinzenal destinat a la propaganda d'agricultura pràctica». En la seva primera època s'edità fins al núm. 460, del 27 de desembre del 1890.

3. Revista comarcal que tenia la direcció a Granollers i l'administració a Ripollet. Aquest setmanari començà a editar-se el 13 de desembre del 1896 i sortí fins al setembre del 1905, si bé més endavant s'edità en una segona època, ja força diferent. D'ideologia catalanista i catòlica, era portaveu d'enceses proclames nacionalistes.

4. *La Veu del Vallès,* núm. 61, 6 de febrer del 1898.

5. *La Veu del Vallès,* núm. 66, 13 de març del 1898.

6. *La Veu del Vallès,* núm. 71, 17 d'abril del 1898.

els pobles, sinó portar-e àre ab deixadesa pera arribar molt aviat á la destrucció y á la mort.

Qüestió de vida ó mort es, sí, indupta-blement, aquesta á que 'ns havem referit, y bulga Deu que tots aixís ho considerin, pera lograr lo be material de que en mal-hora 'ns desposseheixen, y que no podrém pas donar las culpas á ningú més que á nosaltres mateixos si, lo no lograrho, es per no haver apel-lat á tots los medis ab que lealment podém comptar, entre 'ls quals lo primer es *fixar una escriptura constant*, y aprés, protegir y procurar la ensenyansa catalana, aficionarnos á par-lar, llegir y escriure en catalá, y mirar ab l' apreci y estimació que 's mereix nostra en altres épocas y per tots los pobles con-siderada y respectada parla; y aixís evita-rém que arribin al fi que 's han proposat los qui destruhint nostra llengua, lo que volen es desfigurar, inutilisar y destruir nostra rassa

A. LLETJÓS.

Ripollet Septembre 1899.

Secció Literaria

S' acosta.

Catalans, catalans
preparcus que arriva l' hora:
catalans, catalans
via-fora els castellans.

No sentiu quinas ventadas
que 'ns arriban de ponent,
hoy burxantnos á la orella
las maldats d' aquella gent?
A fé que be baladrejan,
crech que no sereu pas sorts.....
quins tals insults no 'ls sublevin
han de ser catalans borts.
Catalans, catalans, etc.

Catalunya, laboriosa
amiga del sant trevall
se veu avuy insultada
com no havía sigut may.
Perqué desitja ser lliure
li declaran guerra á mort?
Creume á mi, prepara l' eyna,
prepárala segador.
Catalans, catalans, etc.

Apa donchs, que 'm de fer feyna,
tots som uns, tan grans com xichs,
y tornarém á ser lliures
y tornarém á ser richs.
Demaném lo que es ben nostre,
lo que Deu nos va donar
y ab voluntat y coratge
á nostras mans tornará.
Catalans, catalans,
preparems que arriva l' hora.
Catalans, catalans
via-fora els castellans.

J. SANTAMARIA VINYALS.

Mollet.

Aquest poema publicat al número 146 del 24 de setembre del 1899 de La Veu del Vallès *provocà el segrest judicial de la revista i el posterior empresonament del molletà J. Santamaria Vinyals*

titulada «S'acosta» al número 146 del 24 de setembre del 1899 provocà el segrest judicial de la revista i posterior empresonament del seu autor. Dos números després,[7] la redacció explica el fet en un article titulat «La nostra denúncia», on donen notícia de la compareixença de Santamaria davant del jutge de Granollers i de la condemna a presó amb fiança de 1.500 ptes. El poeta va romandre als calabossos des de divendres fins dilluns, quan amics i companys dipositaren la fiança exigida pel jutge.

Santamaria continuà amb le seves poesies. Un mes després d'aquests fets, fa al·lusió als problemes amb la censura en un poema titulat «Epitafi».[8]

Santamaria era de l'Agrupació Catalanista, juntament amb Vicenç Plantada, i participà activament en activitats polítiques i culturals (teatre, corals...).

ANTON VENTALLÓ va escriure també en català a *La Veu del Vallès*. Al programa de la Festa Major de 1946 es va reproduir un poema seu publicat el 30 de maig del 1897 que canta les excel·lències de Mollet. Anton Ventalló és possiblement la mateixa persona que, juntament amb el seu germà Pere va fer col·locar l'any 1899 una làpida a la seva era contra la blasfèmia; era escrita en llengua catalana.[9]

DOMINGO VILANOVA Y CUSPINERA és un altre molletà que col·labora activament a *La Veu del Vallès*. Ho fa amb articles d'opinió, «Lo reu»,[10] «Catalunya pels catalans»,[11] «La persecució del catalanisme»;[12] de poesia, amb el sonet titulat «Lo sublim»,[13] «Aniversari d'una mort»,[14] una altra dedicada «al amich J. Santa-

7. *La Veu del Vallès*, núm. 151, 29 d'octubre del 1899.
8. *La Veu del Vallès*, núm. 152, 5 de novembre del 1899.
9. *La Veu del Vallès*, núm. 133, 24 de juny del 1899.
10. *La Veu del Vallès*, portada del núm. 119, 19 de març del 1899.
11. *La Veu del Vallès*, núm. 136, 16 de juliol del 1899.
12. *La Veu del Vallès*, núm. 152, 5 de novembre del 1899.
13. *La Veu del Vallès*, núm. 77, 29 de maig del 1898.
14. *La Veu del Vallès*, núm. 81, 26 de juny del 1898.

maria, per ser pare»[15] i polèmiques amb altres col·laboradors, com la de l'article «Volem»[16] sobre l'ús de la llengua i altres temes. Més endavant, Vilanova es traslladà a Caldes i des d'allà continuà escrivint dins la seva línia habitual.[17]

Durant aquells anys, totes les activitats es feien en català: teatre, conferències, corals, actes religiosos, propaganda... però des de Madrid, la lluita contra la nostra llengua continuava. L'any 1902, el comte de Romanones decreta que a les escoles el catecisme només es pot explicar en castellà. Tanmateix, les entitats populars catalanes continuen vives i se'n creen de noves. L'any 1913 neix El Cor El Clavell a Mollet. La nit de Nadal un grup d'amics decideix fundar una coral. El mestre director és Vicenç Solé i el president Jaume Moly. L'u de gener de l'any següent pren possessió de l'alcaldia Joan Tura Pedragosa. El 6 d'abril d'aquell any, el 1914, es crea la Mancomunitat Catalana. Bufen bons vents per a la causa catalana. Aquells anys, a Mollet, Artur Tarragó és un dels impulsors del teatre local català, juntament amb Ramon Salvat i J. Moly. Representen obres com *Terra Baixa* i d'altres.

L'agost de l'any 1922 surt el primer número de la revista *Nostre Ideal*, que s'editarà quinzenalment fins l'any 1936. Josep Sans Rosell en serà el seu promotor. És l'òrgan del Centre Nacionalista (Lliga Regionalista i Acció Republicana). L'abril de 1930 hi entra Acció Catalanista Republicana, de tendència més republicana i d'esquerres. A causa de la diversitat de tendències, el setembre del 1930 hi ha una escisió i és la Lliga Regionalista qui continua editant la revista, que es defineix com una publicació mensual de cultura.

L'any 1923 s'instaura la dictadura de Primo de Rivera. Entre els decrets del govern central contra la utilització del català hi ha una circular que obliga a fer l'ensenyament a les escoles en castellà. Si el mestre no ho fa és castigat amb el trasllat (Reial Decret

15. *La Veu del Vallès*, núm. 138, 30 de juliol del 1899.
16. *La Veu del Vallès*, núm. 140, 13 d'agost del 1899.
17. *La Veu del Vallès*, núm. 340, 343... any 1903.

1926). Fins l'any 1930, a les escoles de Mollet també es prohibeix aprendre i ensenyar en català. Malgrat tot, en plena dictadura, l'any 1926 continuen naixent a Mollet entitats culturals catalanes, com el Foment de la Sardana.

L'any 1927 es representa per primera vegada a l'Ateneu de Mollet (inaugurat el 1902) *Els Pastorets,* que amb interrupcions i canviant de locals, es representarà cada Nadal fins els anys 60.

Fins el 1930, quan apareix el cinema sonor, el teatre català fou el gran espectacle de i per als molletans. Aleshores el nombre d'habitants era de 5.300. No només hi havia companyies locals sinó que també moltes de les obres representades eren escrites per autors locals: *Trist retorn* de Joan Solé Font, *L'anònim,* de Joan Mayol i la revista *Savoy-Mollet-revue,* amb lletra de Frederic Ros i música d'Angel Catafau, que s'estrenà al Teatre-cine Cooperativa Obrera (Tabaran).[18] El 28 de maig de 1932, al mateix lloc, s'estrenà una altra obra de Ros: *El Secret.*

El 8 d'agost de 1930 apareix la revista *Lluita*, editada pels escindits de *Nostre Ideal,* Acció Catalana i Acció Catalana Republicana. El gener del 31 deixa de sortir fins el 23 de setembre que retorna en una 2.ª època. La seva vida no arriba als tres anys. Hi col·laboraven F. Tura, J. Castells, Pelegrí Pi, Pedrerol...

Al costat d'aquestes revistes culturals-polítiques també hi havia alguna publicació en castellà, com per exemple la revista de la FAI *El Despertar del Vallés,* però la gran majoria eren en català.

El gener del 1931, 4 anys després de crear-se el Foment de la Sardana, editen el primer número del que serà el seu butlletí mensual, *Nostra Veu.* Al número 23, del maig del 1933 canvia el format. L'últim número, el 44, és del juliol del 1936. El cos de redacció el formen Ambrós, Oliveras, Pou, Mayol, Ammetller, Ros... i hi col·laboren d'altres com Feliu Ventalló[19] i Miquel Santamaria,[20] fill del batlle Narcís.

L'any 1931 es proclama la Segona República espanyola. El 14 d'abril Macià proclama la República catalana. El mateix dia és nomenat batlle de Mollet Feliu Tura Valldeoriola. L'any següent

18. Es pot llegir la crítica a *Nostra Veu,* núm. 7, novembre del 1931, feta per Joan Mayol.

19. *Nostra Veu,* núm. 6, agost del 1931.

20. *Nostra Veu,* núm. 12, abril del 1932.

Agueda Ventallo

Administració de les aigües potables de Mollet

D. Vicente Filba

ha satisfet la quantitat de 3 pessetes 00 cénts.

com import de l'aigua consumida durant el mes

Mollet 30 de Abril de 1922

L'Administrador,

CONCEPTES

Per 1 1/2 metre cúbic d'aigua a ..... pessetes . . . . . .

Lloguer de comptador, a 50 centims el . . . . . .

Comptador { Numeració anterior..... metres 3 a 50 cts. entre
n.º ..... actual .....

TOTAL . . . . . .

Ptas.	Cts.
3	00

Els rebuts de l'aigua, l'any 1922, eren en català. El 30 d'abril era alcalde de Mollet Ricard Canal Puigdomènech. Des de l'any 1914 hi havia la Mancomunitat de Catalunya, dissolta el 1925 per Primo de Rivera.

Ajunt. 200. Pts 1-10-8

He rebut de l'Ajuntament de Mollet, en representació del senyor President de la Generalitat de Catalunya, la quantitat de tres-centes vint-i-vuit pessetes amb quinze cèntims amb destinació a la subscripció pro damnificats de Girona.

Barcelona, a 24 d'abril del 1933.

Autoritzo el cobrament

El President,

Rebut escrit en català que es conserva a l'Arxiu Històric Municipa de Mollet del Vallès. Correspon al donatiu que l'Ajuntament va fer en benefici dels damnificats de Girona l'abril de 1933. Autoritza el cobrament el President de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià.

s'aprova l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. El 1933 neixen dues revistes catalanes més: *Excursionisme,* butlletí del grup excursionista i fotogràfic, que s'inicia el juny del 1933 i al número 3 es titula a més, «revista d'Esport i Cultura»; publica set números i durarà fins el 1936. Una altra revista, *Realitats,* es creà l'any 1933, en període electoral. Tingué una curta vida. L'últim número va ser el 4 i sortí el gener de 1934. Mentrestant, els programes de les pel·lícules que es fan al Cinema Cooperativa s'editen en català.

A l'Arxiu Històric Municipal es conserva un rebut en català del 24 d'abril del 1933 on l'Ajuntament de Mollet dóna diners a la Generalitat per als damnificats de Girona. L'autorització és signada pel president Francesc Macià.

L'any 1934 el president de la Generalitat, Lluís Companys, proclama l'Estat català dins la República. Poc després Companys és condemnat a 30 anys de reclusió major pel govern radical-cedista de la república espanyola.

El 18 de juliol del 1936 es produeix l'alçament militar contra la república. Aquell dia, el Foment de la Sardana va suspendre la ballada perquè la cobla ja no va venir.

L'any 1936 els arxius parroquials són cremats. El 1937 passa el mateix amb els del col·legi de les monges. Com molta altra documentació valuosa, es perdé. El setembre surt una revista, *Inquietuds,* portaveu de les Associacions de Pares d'Alumnes de les escoles de Mollet. És mensual i en català. El darrer número és el 7, publicat el 5 de gener del 1938.

Per als defensors de la república la situació és cada vegada pitjor. Les forces militars van guanyant terreny. El 16 de desembre del 1938 es fa a l'ajuntament l'últim ple presidit per Feliu Tura. Com era costum, l'acta és en català. En canvi, un mes després, el 28 de gener del 1939, l'Ajuntament presidit per Simeó Rabasa, en el seu primer ple, fa l'acta en castellà.

La victòria militar contra el govern republicà legalment establert inicià un període de persecució i repressió política, cultural i lingüística. Diversos edictes prohibeixen l'ús públic del català.

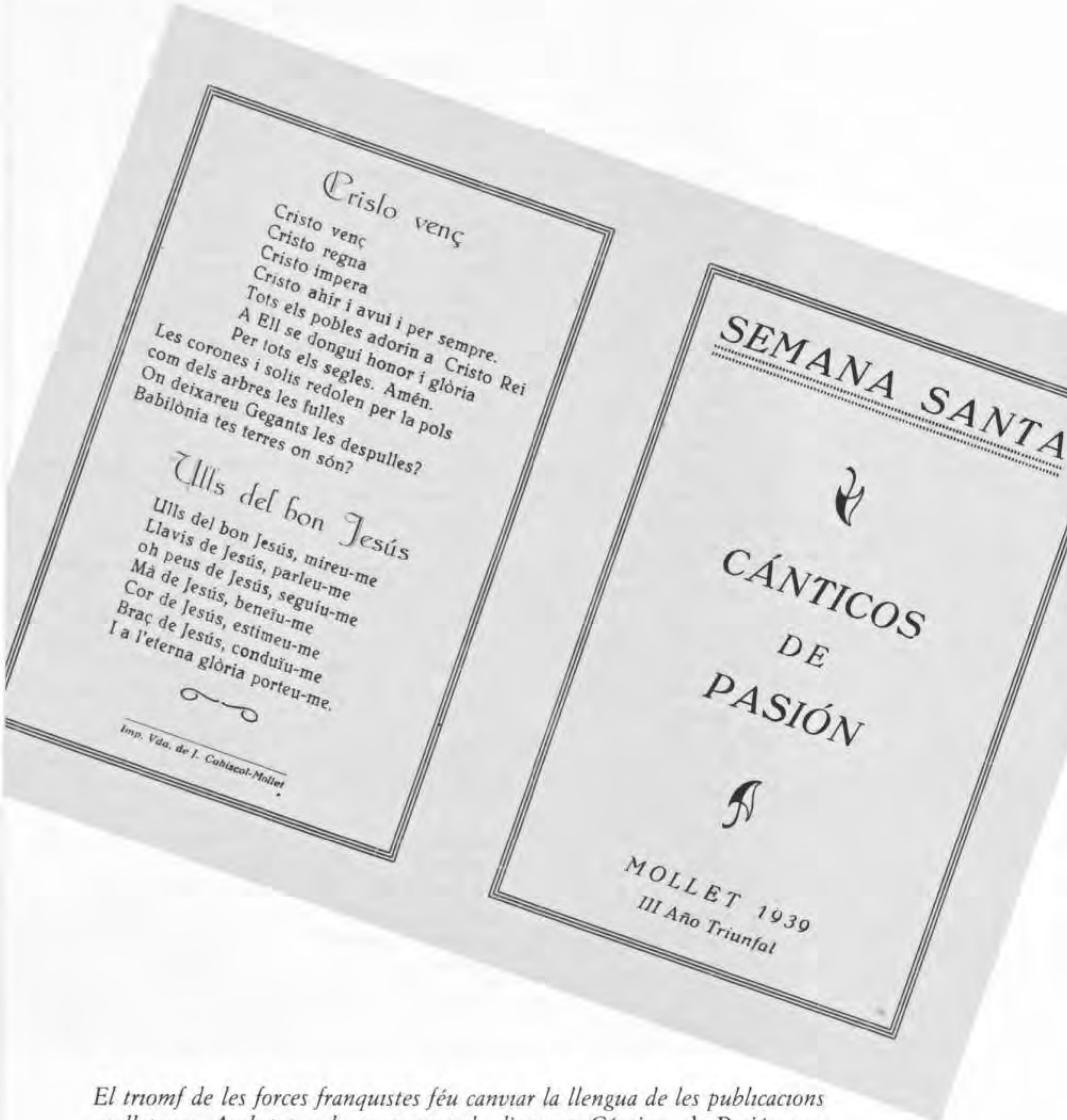

Cristo venç

Cristo venç
Cristo regna
Cristo impera
Cristo ahir i avui i per sempre.
Tots els pobles adorin a Cristo Rei
A Ell se dongui honor i glòria
Per tots els segles. Amén.

Les corones i solis redolen per la pols
com dels arbres les fulles
On deixareu Gegants les despulles?
Babilònia tes terres on són?

Ulls del bon Jesús

Ulls del bon Jesús, mireu-me
Llavis de Jesús, parleu-me
oh peus de Jesús, seguiu-me
Mà de Jesús, beneïu-me
Cor de Jesús, estimeu-me
Braç de Jesús, conduïu-me
I a l'eterna glòria porteu-me.

Imp. Vda. de J. Cabiscol-Mollet

SEMANA SANTA

CÁNTICOS
DE
PASIÓN

MOLLET 1939
III Año Triunfal

El triomf de les forces franquistes féu canviar la llengua de les publicacions molletanes. Amb tot, a la contraportada d'aquests Cánticos de Pasión *que reproduïm del mateix any 1939, hi figuren els cants en català*

SALUDO A FRANCO

AYUNTAMIENTO DE MOLLET DEL VALLES - BARCELONA

¡ARRIBA ESPAÑA!

Relación de nombres de Calles y Plazas de esta localidad, cuya modificación ha sido aprobada por este Ayuntamiento en sesión del día 13 de Octubre de 1939

Nombres que se proponen para aprobación	Nombres anteriores al 18 de Julio de 1936	Nombres cambiados por los rojos
Alcázar de Toledo	Fivaller	Fivaller
Alemania	Pablo Iglesias	Pablo Iglesias
Alsina	Alsina	Alsina
Angel Guimerá	Angel Guimerá	Angel Guimerá
Anselmo Clavé	Anselmo Clavé	Anselmo Clavé
Antonio (San)	Joaquín Mir	Joaquín Mir
Balmes	Balmes	Balmes
Barcelona	Barcelona	Barcelona
Barriada Casilla	Barriada Casilla	Barriada Casilla
Barriada Gallechs	Barriada Gallechs	Barriada Gallechs
Barriada Sta. Rosa	Barriada Sta. Rosa	Barriada Sta. Rosa
Berenguer III	Berenguer III	Durruti
Bernat Metge	Bernat Metge	Bernat Metge
Burgos	Fermín Galán	Fermín Galán
Cabanellas	Ausias March	Ausias March
Caídos (Avda. de los)	Fco. Maciá (Avda. de)	Fco. Maciá (Avda. de)
Calderón (Avenida de)	Calderón (Avenida de)	Pep Ventura
Calvo Sotelo	Claris (Pablo)	Claris (Pablo)
Capitán Cortés	Ignacio Iglesias	Ignacio Iglesias
Cataluña (Plaza de)	Cataluña (Plaza de)	Cataluña (Plaza de)
Carmen (Ntra. Sra.)	Isaac Albéniz	Isaac Albéniz
Casas de Campo	Casas de Campo	Casas de Campo
Caudillo (Plaza del)	Prat de la Riba (Pl. de)	Prat de la Riba (Pl. de)
Cayetano Ventalló	Cayetano Ventalló	Cayetano Ventalló
Comarca del Vallés	Comarca del Vallés	Comarca del Vallés
Diputación	Diputación	Diputación
Entenza	Entenza	Entenza
España (Plaza de)	República (Plaza de la)	República (Plaza de la)
Félix Ferrán	Félix Ferrán	Félix Ferrán
Fortuny (Pintor)	Fortuny (Pintor)	Fortuny (Pintor)
Gimbernat	Gimbernat	Gimbernat
Industria	Industria	Industria
Irurita	Salvador Seguí	Salvador Seguí
Italia	Ferrer y Guardia	Ferrer y Guardia
Jacinto Verdaguer	Jacinto Verdaguer	Jacinto Verdaguer
Jaime I	Jaime I	Lina Odena

Imp. BACHS - Mollet

Nombres que se proponen para aprobación	Nombres anteriores al 18 de Julio de 1936	Nombres cambiados por los rojos
Jaime (San)	Blasco Ibáñez	Blasco Ibáñez
Jorge (San)	Jorge (San)	Jorge (San)
José Antonio (Avda. de)	Libertad (Avda. de la)	Libertad (Avda. de la)
Lorenzo (Pje. de San)	Letamendi	Letamendi
Lorenzo (San)	Pi y Margall	Pi y Margall
Luis Durán (Dr.)	Luis Durán (Dr.)	Luis Durán (Dr.)
Maragall (Poeta)	Maragall (Poeta)	Maragall (Poeta)
Martín el Humano	Martín el Humano	Martín el Humano
Mediodía	Mediodía	Mediodía
Miguel Primo de Rivera	Salmerón	Salmerón
Mola (General)	Santiago Rusiñol	Santiago Rusiñol
Monturiol	Monturiol	Monturiol
Olegario (San)	Martín Vilanova	Martín Vilanova
Oriente (Ronda)	Oriente (Ronda)	Oriente (Ronda)
Palaudarias	Prats de Molló	Prats de Molló
Paz (La)	Paz (La)	Paz (La)
Pedro III	Pedro III	Pedro III
Plana (La)	Plana (La)	Plana (La)
Portugal	Rafael de Casanova	Rafael de Casanova
Queipo de Llano	Joaquín Costa	Joaquín Costa
Ramón Casas	Ramón Casas	Ramón Casas
Ramón Llull	Ramón Llull	Ramón Llull
Robert (Dr.)	Robert (Dr.)	Robert (Dr.)
Roger de Lauria	Roger de Lauria	Roger de Lauria
Sanjurjo	Cortes Catalanas	Cortes Catalanas
Serafín Pitarra	Serafín Pitarra	Serafín Pitarra
Sol	Sol	Sol
Somatén	Somatén	Somatén
Torres y Bages	Torres y Bages	Torres y Bages
Turró (Dr.)	Turró (Dr.)	Turró (Dr.)
Urgel (Conde de)	Urgel (Conde de)	Urgel (Conde de)
Valentín Almirall	Valentín Almirall	Valentín Almirall
27 de Enero	García Hernández	García Hernández
Vicente Plantada	Vicente Plantada	Vicente Plantada
Vicente (San)	Enrique Granados	Enrique Granados

Mollet del Vallés, Octubre de 1939 - Año de la Victoria

V.º B.º - El Alcalde
A. TORRENTS

El Secretario
R. ESTEVE

El canvi de noms dels carrers és un fet històric habitual quan hi ha modificacions polítiques. L'Ajuntament franquista molletà, l'any 1939, canvià molts noms de carrers i els substituí per noms afins.

Factura

n.º

Llauneria i Lampisteria

INSTAL·LACIONS ELECTRIQUES

I PER AIGUA

ES POSEN VIDRES

DE TOTES CLASSES

Carrer del Dr. Lluis Durán, n.º 41

FORNELL IDEAL

A. B. C.

Model d'utilitat núm. 2106

MIQUEL ABELLÓ

Mollet 1 *de* Abril *de* 1939

Sr. Antonio Jungo. *DEU:*

Mes	Dia		Preu	Pessetes	Cts.
		Per desembusar el balato			
		8 soldas		8	00
		Gens emplcat		4	50
				15	50
		Total: 155			
		Rebut			
		Mollet			

HOJALATERÍA Y LAMPISTERÍA

Instalaciones eléctricas y para agua

MIGUEL ABELLÓ

CALLE DEL DR. LUIS DURÁN, 41

Se colocan vidrios de todas clases

Sr

Mes | Día

MOLLET DEL VALLÉS, 3 de Abril de 1942

DEBE:

Precio	Pesetas	Cts.
	17	00
	1	00
	18	00

La llengua catalana era present al món comercial molletà durant la II República Reproduïm dos rebuts d'un mateix comerciant, l'un de l'any 1939 encara en català i el següent, de l'any 1942, ja en castellà

tant escrit com parlat. Desapareixen premsa i edició en català. Són canviats noms de carrers i rètols comercials. Apareixen cartells amb textos com «Habla el Idioma del Imperio». Es desmantella el sistema educatiu català. Són suprimits la Universitat Autònoma, l'Institut d'Estudis Catalans i altres institucions.

El 24 de febrer l'ajuntament decideix canviar els noms dels carrers. El 6 de novembre demana a Mossèn Casanovas, rector de la parròquia, que faci els sermons en «l'idioma nacional», és a dir, en castellà.

Les publicacions de l'Església també són en castellà, com l'*Hoja Diocesana*. A partir del 19 de gener del 1958 quan apareix un text en català a la informació local sobre la Festa Major, hi comencen a haver fragments en català. Tres anys després del final de la guerra, en la celebració de la festa de Sant Josep que la parròquia organitza al Centre, els poetes locals reciten els seus textos en català.

L'any 1944 el cap de Falange de Mollet va cridar l'encara president del cor del Clavell, Joan Castells i li proposà que la coral tornés a cantar, però amb la condició que fos en llengua castellana. La reacció instantània fou dir-li que no, que si la coral cantava ho havia de fer com sempre, en català, cosa que li denegaren. L'any següent, el 1945, el tornen a cridar i accepten que cantin en català.

La lluita per la defensa de la llengua continua passant per vies no directament polítiques com conferències, teatre o publicacions sota l'empara de l'Església. El català, llavors, era parlat en família, al carrer, entre amics, al pati de les escoles, però no a dintre les aules, als mitjans de comunicació, etc. Era difícil superar el límit del privat per passar al públic. Alhora, era l'exercici d'un dret —el de parlar la pròpia llengua— entès com allò més natural del món. Per això, qualsevol acte, festa o petita mostra pública, oral o escrita, que es pogués fer en català era un símbol de resistència, conscient o inconscient, de la lluita contra la repressió. Per això, molts fets, molts documents i escrits que en una situació de normalitat lingüística no tindrien més importància, la

CENTRO PARROQUIAL DE MOLLET

SECCION TEATRO

FIESTA MAYOR DE INVIERNO

Dias 22 y 23 de Enero de 1949 **Tarde, a las 5'30:**

Records de mel-i-arrop de la infantesa:
contes daurats de fades i gegants;
rondalles de pastors i de princeses;
dolçor que dura encara quan som grans.
Santa il·lusió que ja mai més s'esborra
i ens seguirà fins que ja no serem.
El temps ja pot fer, ja, corre que corre...
El cap se'ns posa blanc, prò no oblidem.
Encara el llop ferotge ens fa feresa
i el veiem dins la fosca moltes nits;
i el record del pastor i la princesa
ens parla al cor com quan érem petits.
Com quan la mare o l'àvia o la padrina,
per distreure'ns de l'oci o dels mals jocs,
ens feien vibrar l'ànima infantina
amb els planys de la pobra Ventafocs.
D'aquelles hores d'emoció o de joia
que sempre ens seguiran al curs dels anys,
cadascú se n'ha fet la seva toia
que no podran marcir els desenganys.
Passen penes, dolors i desventures
i la vida esdevé dol i fatic...
Ai, d'aquell que d'aquelles joies pures
no tingués el record per bon amic!
Records de mel-i-arrop de la infantesa,
contes daurats de fades i gegants;
rondalles de pastors i de princeses;
dolçor que encara dura quan som grans.
Infants d'avui: Sembrem ara alegria
perquè no manqui el dia de demà;
que el vostre riure d'ara, vindrà un dia
que en vostra ànima d'home reviurà.
I prou de sermonar, que la xicalla
crec que malmira ja el sermonador.
Escolteu si us plau ara la rondalla:

Una vegada era un Pastor...

de José M.ª Folch y Torres,

que el cuadro escénico de este Centro representará con toda propiedad, bajo el siguiente reparto:

Guillemí (el pastor)	J. Erra
L'home de la barba blanca	S. Gómez
L'Amo	J. Riera
La Mestressa	M. Gay
Tano (rabadà)	A. Solé
Trinxarrocs (bandit)	J. Giralt
Virgínia (cambrera)	E. Mas
Piquet (patge)	M. Esteve
Matavius (metge)	M. Rabasó
Xeringuet »	J. Codina
Purganyol »	P. García
Rei	A. Puigdoménech
Florgentil (princesa)	M. Pou
Moja (bruixot)	J. Alberti

«Prefaci» a cargo de J. Vilá

Decorados: Torras Vestuario de época: Casa Patuel

PRECIOS: BUTACA NUMERADA, 5 PTAS. - GENERAL, 2'50 PTAS.

NOTAS: *Para localidades en las taquillas del Centro los días y horas de costumbre.*

Les representacions teatrals durant l'època franquista es van fer en llengua catalana. Els programes, tot i ser teòricament en castellà, poc duien escrit en aquesta llengua, com aquest que reproduïm de l'any 1949

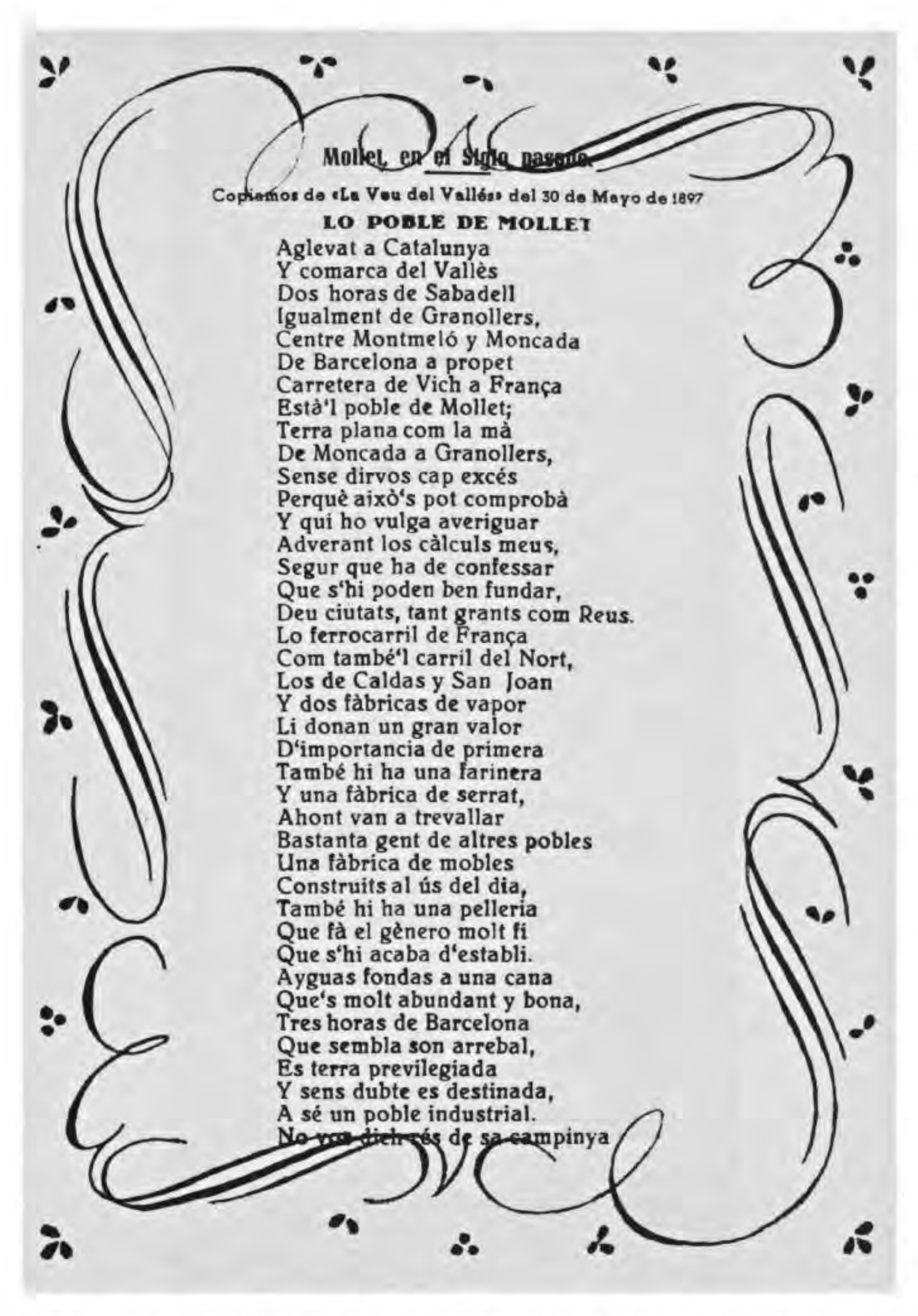

Mollet en el Siglo pasado

Copiamos de «La Veu del Vallés» del 30 de Mayo de 1897

LO POBLE DE MOLLET

Aglevat a Catalunya
Y comarca del Vallès
Dos horas de Sabadell
Igualment de Granollers,
Centre Montmeló y Moncada
De Barcelona a propet
Carretera de Vich a França
Està'l poble de Mollet;
Terra plana com la mà
De Moncada a Granollers,
Sense dirvos cap excés
Perquè això's pot comprobà
Y qui ho vulga averiguar
Adverant los càlculs meus,
Segur que ha de confessar
Que s'hi poden ben fundar,
Deu ciutats, tant grants com Reus.
Lo ferrocarril de França
Com també'l carril del Nort,
Los de Caldas y San Joan
Y dos fàbricas de vapor
Li donan un gran valor
D'importancia de primera
També hi ha una farinera
Y una fàbrica de serrat,
Ahont van a trevallar
Bastanta gent de altres pobles
Una fàbrica de mobles
Construits al ús del dia,
També hi ha una pelleria
Que fà el gènero molt fi
Que s'hi acaba d'establi.
Ayguas fondas a una cana
Que's molt abundant y bona,
Tres horas de Barcelona
Que sembla son arrebal,
Es terra previlegiada
Y sens dubte es destinada,
A sé un poble industrial.
No vos dich més de sa campinya

Al programa oficial de la Festa Major de Mollet de l'any 1946, va ser reproduït un poema d'Anton Ventalló publicat l'any 1897 a La Veu del Vallès.

Que's un terreno precios
Ni tampoc de sas vernedas
Que s'estenen pel Besós;
Ahont la hermosa natura
Veureu que per tot somriu
Y sas grosas rieradas
Son los petons y abrassadas
Que tot l'any li dona el riu.
Si es un paraís sa campinya
Per son paisatge hermós,
No li pasará el viatge
Quí visiti'ls moradors,
Entre ells no es coneixen lladres
Ni viciosos jugadors
Tothom treballant la terra
Ab blat, cànem y mongetas
Patatas, que son molt bones
Fàn tres o cuatre collitas.
Y si vos parlo de las donas,
Las noyas son molt bonicas
Bonas mares de familia
Solen serne las casadas
Traballadoras y honradas
Y també bonas cristianas
Que son tipo verdader
De las donas catalanas
En fi 'm veig tant petitet
Al parlarvos de Mollet,
Que jamay me atreviria
A fervos una poesía,
Si no me hagués mogut lo zel
D'escriure un retrato fiel
Per tenirvos enterats
De sas bonas qualitats,
Esplicantvos clarament
Lo caracter de la gent,
Per que sigui bent notori
Y com que son territori
No necesita alabarse,
Ja que tot pot comprovarse
Y tothom sab que 's un fet
Que la veritat may enganya,
Be pot dirse de Mollet;
Es de lo millor d'Espanya.

ANTON VENTALLO

tenen justament per això: per ser dits o escrits en una llengua perseguida pels poders.

Després d'acabada la guerra, un grup d'homes i dones fa teatre al Centre Parroquial. Des del principi totes les obres es fan en llengua catalana. S'hi representen des dels tradicionals *Pastorets* de Folch i Torras fins a obres d'autors catalans clàssics i contemporanis. Mai no van tenir cap problema pel fet de fer el teatre en català i tan sols alguna vegada es feia en castellà, quan l'obra ho era (cas, per exemple, d'*El Divino impaciente*).

Com a indicador de la problemàtica lingüística d'aquells anys citem l'obra *Per no entendre el castellà*, que es representà l'any 1946; en clau d'humor s'explicaven els problemes d'un soldat que fa el servei militar; visita una família i, per no saber el castellà, s'originen malentesos i embolics. La massificació dels mitjans de comunicació en els anys següents —tots en castellà—, sobretot ràdios i més endavant televisió i l'escolarització en castellà van fer que la llengua del poder entrés fins als més amagats racons de les llars i les famílies catalanes. Anys després, la situació plantejada en aquella obra de teatre, era impensable.

El juliol del 1946 surten al carrer unes butlletes de participació de loteria amb una copla en català. A la parròquia s'estrenen els *Goigs de Sant Vicenç*, patró de la vila, amb text català de Manuel Bertran i Oriola i música del mestre local Antoni Suñé.

Durant aquell període, els programes de la Festa Major van introduint la llengua catalana en algunes parts. Des de l'any 1943 l'alcalde de Mollet és Ramon Negre. El programa de l'any 1946 reprodueix un text de Vicenç Plantada aparegut a *La Renaixença* el 18 de gener del 1884. Al Centre parroquial es continua fent teatre en català. Es representen, sovint, obres de coneguts autors catalans, com *Lo ferrer de tall* de Pitarra, *La mare,* de Rusiñol o *Maria Rosa* d'Àngel Guimerà l'any 1948 amb motiu de la festa de Nostra Sra. dels Àngels, patrona del ram del tèxtil i seda.

A banda d'altres entitats que feien activitats en català, el Club Muntanyenc també hi aportà el seu granet de sorra. Fundat l'any

Hi havia situacions que escapaven al control polític contra la llengua, com aquesta de fer participacions de loteria en català, l'any 1949

1944 per Peret Solé, el maig surt el seu butlletí intern, en català. L'any 1949 organitza una exposició de fotografia i el text central dels programes és en català. Totes les comunicacions i activitats es fan en català. El 1950 es crea la revista *Club recreativo de Mollet* i pocs números després, l'any 1952, ja té bona part en català.

Sens dubte, un dels canals on més es pogué introduir el català perquè no hi havia un control tan estricte fou a través de les parròquies i grups cristians. El 25 de desembre del 1949 surt el primer número de *Sembra,* del Centro Parroquial, de periodicitat mensual. Comença en castellà i mes a mes va introduint el català. Al número 60, del desembre de 1954, hi ha una poesia en català i alguns anuncis publicitaris.[21] Però no hi ha una línia de progressió ascendent. Un any després, el desembre de 1955 (número especial 72-73), tan sols duu una poesia en català. Tota la resta és en castellà, inclosa la publicitat que l'any anterior era en català.[22] Tot sembla indicar que hi havia fluctuacions que depenien del control i pressió que hi pogués haver. Durant l'any 1956 es continuen publicant tots els escrits en castellà. Tan sols al número especial 84-85 del desembre, hi ha poemes en català, constant que es repeteix sempre que es publica poesia. A partir de l'any 1958, l'augment del català és força notable. Mentre la publicitat continua sent tota en castellà, gran part del escrits són en català, tendència que, ara sí, anirà augmentant progressivament. Al número 9, segona època de l'agost del 1959, gran part de la revista ja és escrita en català.

El juny de 1964 surt la revista *Forja* com a suplement de la *Hoja Diocesana;* gran part del seu contingut és escrit en català. L'1 de gener del 1967 la *Hoja Diocesana* passa a anomenar-se *Hoja Dominical* i continua amb la mateixa tònica d'introduir textos en català. A partir del 8 d'octubre del 1972 hi comencen a aparèixer algunes notícies sobre activitats parroquials en català i poc després, el 5 de novembre del 1972 es catalanitza el títol, que passa a ser *Parròquia de Sant Vicenç de Mollet* en lloc de *Parroquia de San Vicente de Mollet.* Alhora, continua amb les notícies en català i castellà.

21. Un del mateix Centre, un altre de Calçats Puman i un tercer del Forn de Sant Vicenç.

22. *Sembra,* núm. especial 72-73. Publicitat del Centre partoquial i del Forn.

Volguts nens i nenes:

No podem, ja, esperar més a comunicar-vos una nova que us agradarà molt.

Vet aci que fa uns dies ens va venir a visitar un criat dels **Reis d'Orient** i ens va dir que Ses Majestats volien, aquest any, veure personalment si sou gaire bons minyons o si feu enfadar gaire als pares i per això, la seva intenció es venir a Mollet un xic més aviat que els altres anys, es a dir, abans d'anar-vos a dormir, i aixi, poder parlar-vos i donar-vos les joguines (si es que les mereixeu) a les vostres pròpies mans. Veritat que us agradarà molt tot això?

Nosaltres aixi ho creiem i per això li vàrem dir al criat dels Reis que veritablement, tots sou molt bons minyons, que estudieu molt i que no feu enfadar mai als vostres pares. (No es aquesta la veritat?) i que per això mereixeu que els Reis vinguin a parlar amb vosaltres i vinguin a portar-vos joguines.

Ell ens va dir que Ses Majestats volien sapiguer, abans de tot, quins eren els nens i nenes més bons de tots, per tal de fer-los, a ells sols, mereixedors de tant gran honor i també ens digué que ell no es creia que tots els nens i nenes de Mollet fossin bons. Quin mal pensat eh? Però nosaltres sabeu que's lo que hem pensat? Fer quedar malament a n'aquest patge tant desconfiat i, com es natural, per fer això contem amb la vostra ajuda.

Aixi es que si els vostres pares creuen que heu fet bondat (i n'heu fet, veritat que si?) els hi heu de dir que ho escriguin a aquesta fulla. Nosaltres després, la recollirem i quan en tindrem una bona pila li direm al patge mal pensat: «Au, mira, perqué vegis si n'hi han de bons minyons a n'aquest poble!» Que parat que quedarà eh?

Aleshores els Reis d'Orient, al veure-ho vindran tot seguit a dalt de cavall, voltats de criats i amb gran nombre de carros curulls de joguines per a donar-vos, i vosaltres tindreu la sort de veure'ls i poguer parlar amb ells. I ja us podem assegurar que si Ses Majestats queden satisfetes de la seva visita a Mollet, vindran tots els anys i cada vegada amb més joguines.

Ja cal doncs que els vostres pares cuitin a dir-nos si heu fet bondat o no, per tal de que Ses Majestats puguin començar a preparar tant gran comitiva.

.....

Srs. Delegats Oficials de SS. MM. els Reis d'Orient
(Associació d'Antics Alumnes de l'Academia Mollet)

En

carrer , n.º , pis

desitja que SS. MM. els Reis d'Orient ens visitin i omplin de joia als meus nens

(noms i cognoms dels nens)

Mollet del Vallès, Novembre de 1950
Signat i rubricat,

Donatiu

Els Reis d'Orient de l'any 1950 a Mollet del Vallès parlaven català Les famílies no havien deixat mai de fer-ho

Si examinem els programes de teatre dels anys cinquanta, observem com el text és en castellà mentre que el títol de l'obra és en català (temporada del Centre any 1950). L'any següent, les comunicacions que el Centre feia als seus socis eren en català. Mentrestant, al Tabaran, es va fent teatre en català. El 2 de maig del 1953 s'estrena *Els vells* d'Ignasi Iglesias.

El 15 de juny del 1951 surt el primer número d'*Amistad*, òrgan de l'Associació d'Antics Alumnes de l'Acadèmia Mollet. La revista és en castellà. Al número 3, de l'agost, hi ha una poesia de J. Aliguer en català. Al número 4, del setembre, un article titulat «Cops d'ull», de Jordi S. Tura. Així continuen a cada número amb algun escrit en català. La revista dura fins al número 50, al novembre de 1955.

Les ballades de sardanes i els aplecs es continuen fent, potser perquè des del poder es veu com una manifestació folklòrica sense importància. Al principi, l'únic que hi ha en català són els títols de les sardanes. L'any 1951, però, donen un nou pas. El programa del IV Concurs Aplec de Sardanes, del 30 de setembre, té tota una pàgina escrita en català. L'any 1960 es fa el primer programa de l'aplec íntegrament en català.

Dos anys després que prengués possessió de l'alcaldia Jacint Maurell Saló, el 1954 se celebra la Santa Missió. El rector de la parròquia és aleshores Mn. Josep Català. Per primera vegada a Mollet, s'instal·la una emissora de ràdio als locals del Centre Parroquial. Del 10 al 21 de novembre les llars molletanes reben les veus d'un grup d'afeccionats que ho fan en castellà, tal com els recordaren les autoritats.

Els arxius parroquials (se suposa que més difícils de controlar pel poder civil i militar) són, en part, en català. L'any 1954, per exemple, trobem el text que fa referència a la Creu de Terme. El 1962, sobre la Santa Missió. El 1967 sobre l'acta de consagració de l'altar major. Dins del terreny religiós, uns altres goigs són compostos pel músic local Suñé, amb lletra de Mercè Fabregat, Josep M. Parera i Joan Tugas. El text és en català.

Patronato Local de Homenajes a la Vejez

BASES que regirán para los ancianos, para tomar parte a los Homenajes a la Vejez:

1.° Haber cumplido los 75 años, en 30 de Abril de 1953.

2.° Estar inscritos en el Padrón de habitantes de la población, con un año de antigüedad como mínimo.

3.° Inscribirse previamente, para ser homenajeado en el día de la Fiesta, en la Secretaría del Ayuntamiento, Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros, o entregando la inscripción a algún miembro del Patronato, dando el nombre y apellidos, edad y domicilio.

4.° El plazo de inscripción se cerrará el 30 de Abril próximo.

Mollet, Marzo de 1953

El Homenaje a la Vejez, como todos los actos que tienen por fin el amor, la generosidad y la nobleza de sentimientos, honra más al que lo tributa que a la persona que lo recibe.

«Recollim sol, que ve l'hivern...»

«El sol és el millor amic dels vells; els dóna calor i vida. Necessiten, a més, calor espiritual que conforti la seva ànima; calor familiar; calor d'amistat; calor d'humanitat. Aquesta és una de les finalitats de l'**Obra dels Homenatges a la Vellesa**. On no arribin la llei i la justícia, ha d'arribar-hi la pietat humana.»

Imp. BACHS - Mollet

En el primer homenatge a la Vellesa que es celebrà a Mollet del Vallès, l'any 1953, el patronat ja escriví en català, en part, els documents públics Any rera any anà ampliant l'espai fins arribar a la plena normalitat lingüística.

Hi ha revistes comarcals on es donen informacions de Mollet, com el cas de *Vallès*, que s'edita a Granollers i té un corresponsal propi. El primer número sortí l'u de març del 1942 i el darrer el 26 d'abril del 1977. La llengua habitual és el castellà. De tant en tant, però, hi apareix algun text en català, com el 8 d'agost del 1954, una poesia. Curiosament, al número del 13 de febrer del 1955 hi ha un article titulat «Por qué?», on el corresponsal molletà es queixa que la revista *Amistad* sigui escrita majoritàriament en castellà. No serà fins el 1964 quan *Vallès* introdueix una part de català, que continua, però, sent minoritari en el conjunt de la revista.

Es fan actes culturals i conferències on, malgrat les prohibicions, la llengua és el català. L'any 1959 hi ha un homenatge a Joana Barcala i la senyoreta Trini. En Ramon Manau fa la conferència en català.

Els Homenatges a la Vellesa (el primer fou el 1953), són un altre element on els molletans van introduint falques en defensa de la llengua. L'any 1961, a la contraportada del programa hi ha un recull de refranys en català. Cada any, a partir de llavors, es va ampliant l'espai del català.

* * *

El desembre del 1962 apareix el primer disc en català del que s'anomenà «Nova cançó catalana»: És de Josep M. Espinàs, un dels «Setze Jutges».

El 20 de març del 1963 es fa públic un document signat per 46 intel·lectuals. Omnium Cultural llança una campanya per a l'ús oficial del català a l'ensenyament i als mitjans de comunicació. Es recullen milers de signatures que no són contestades.

El 7 de juny del 1964 s'inaugura el Casal Cultural de Mollet. Entre d'altres objectius, els estatuts diuen que volen fomentar la cultura i les lletres. Durant els últims anys del franquisme canalitzen inquietuds de grups i persones mitjançant conferències, sessions de cine-fòrum, recitals, etc. Van passar pel Casal la majoria

HIMNE DE LA MISSIÓ

Lletra: J. ALIGUER

Música: MESTRE A. SUÑÉ

TORNADA

La veu de Déu ens crida
correm-hi, molletans!
En Ell està la Vida
si l'estimem sens mida
i a tots, com a germans.

El món vacil·la i trontolla
perquè de Déu hem fugit.
Del seu Cor la sang en brolla
que està ofès i malferit.

TORNADA

Pel perdó n'és temps propici
si tinguessim venciment,
fe i afany de sacrifici
i un bri de penediment.

TORNADA

Oh, Maria Immaculada
porteu-nos cap a Jesús
i desfeu d'una vegada
l'horitzó negre i confús.

TORNADA

I amb Vostra mà poderosa
torneu la Santa Missió
en jornada emplendorosa
de gràcia i de conversió.

TORNADA

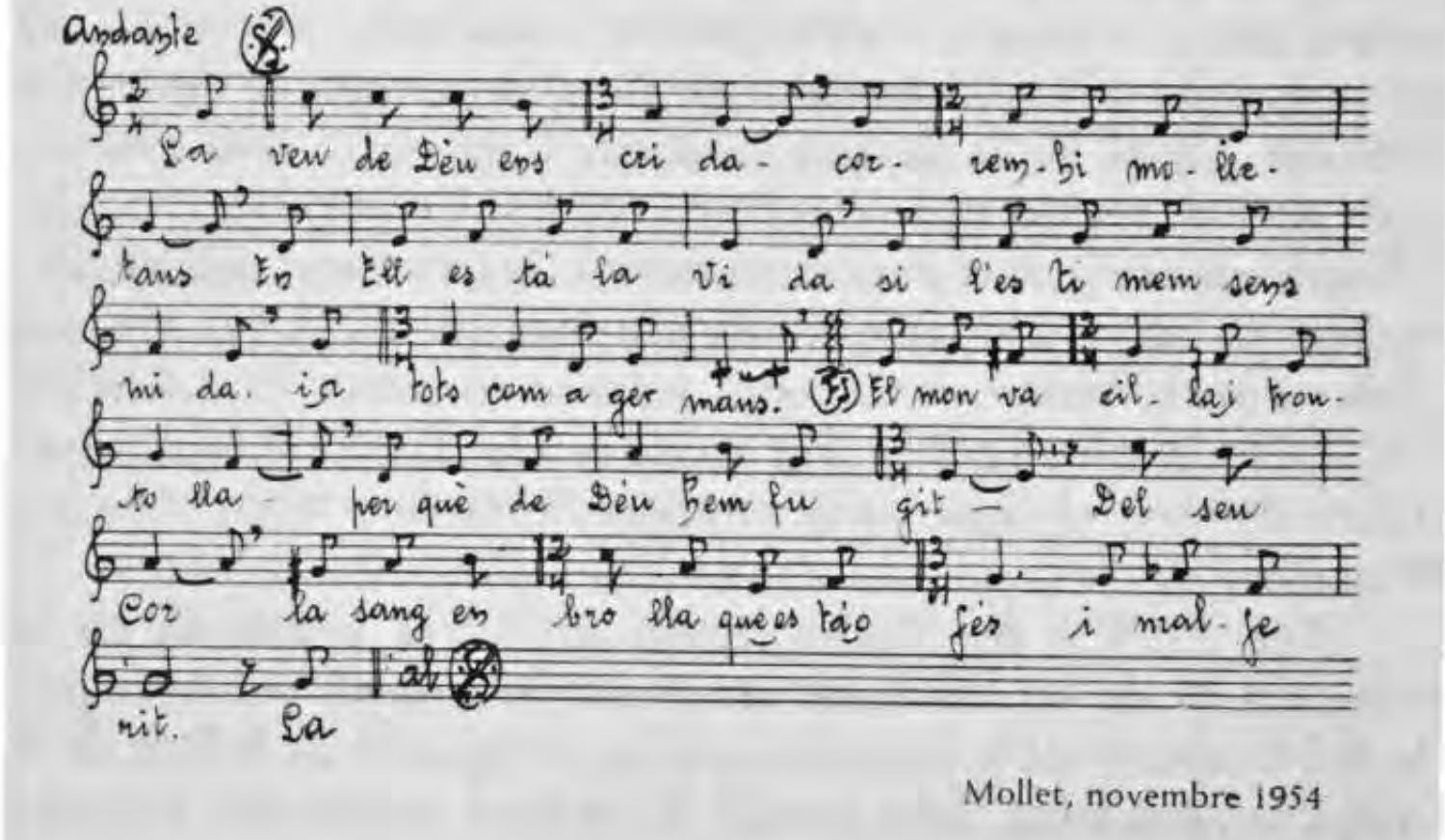

Mollet, novembre 1954

Tot i que l'Ajuntament molletà prohibí l'any 1939 que mossèn Casanovas fes els sermons en català, l'Església fou un dels sectors on el control era més dèbil. L'any 1954, amb motiu de la «Santa Missió», s'estrenaren uns goigs amb música del mestre Suñé i text català de J. Aliguer.

dels «Setze Jutges» en els seus inicis, M.ª Aurèlia Campany, Francesc Vallverdú, Jordi S. Tura, Marta Mata i Teresa Pàmies entre d'altres.

L'any 1967 marca un punt important en la lenta lluita per la recuperació de la llengua. S'inicien les classes de català per a adults. Des del 3 de maig del 1965 l'alcalde de Mollet és Fermí Jaurrieta. El senyor Jaume Coll, mestre dels «Col·legis Nous», és el professor que se n'encarrega. Els cursos són subvencionats per la Diputació de Barcelona i el lloc per fer les classes és cedit pel Casal Cultural. Per primera vegada, gent que havia fet l'ensenyament en castellà, aprèn a escriure la seva pròpia llengua. Val a dir que molts l'havien estudiada pel seu compte, amb velles gramàtiques i la majoria havia adquirit l'hàbit de la lectura en català, a partir de llibres editats fins aquell moment. Les classes continuaren els cursos següents i s'amplià el nombre d'alumnes.

* * *

La repressió va afluixant i la lluita des d'organismes com l'Assemblea de Catalunya fins a entitats culturals, associacions de veïns, grups cristians, partits polítics, sindicats... augmenta. El setembre del 1973 l'Assemblea de Catalunya inicia la campanya per l'ús oficial de la llengua catalana. L'any 1975 mor Franco. Una sèrie de regidors presenten un recurs al Consejo Nacional del Movimiento exigint la democratització i catalanització dels ajuntaments. La senyera és autoritzada als ajuntaments. A les sessions dels plens de Mollet, es comença a parlar en català. El 4 de maig del 1976 s'aprova un Manifest sobre la Llei Electoral Municipal. Entre d'altres, el signen tres regidors de Mollet: Viñas, Giralt i Planellas.

Les AA.VV. de Mollet juguen un paper important en la recuperació de les llibertats nacionals. Recordem, per exemple, la del Centre, amb la campanya per la recuperació de la font de la plaça, la permanent lluita perquè la retolació de carrers i botigues sigui en català o la campanya «del lloro» (per corregir barbaris-

ACTA DEL CLAUSTRE DE PROFESSORS

Director del Centre

President del Claustre:

XAVIER ALCS I VIU

Professors:

HERMINIA SEJAS FERNANDEZ
JOSE A. MOYA MARTINEZ
PILAR SUAREZ DIAZ
ROSA M.SECURUN FUSTER
Mª CONSUELO VALLEJO ANTON
JUAN VICENTE CARDILA LOPEZ
JOSE L. DE DIEGO ALCAZAR
Mª PAZ MARTIN-MATEOS GIL
MªELIDIA ALONSO MONJON
ANDRESA ALONSO SANZ
JAUME NORO I CAMATS
TERESA BROS I COS
ANA Mª SALSAS ROIG

Secretari:

MªELIDIA ALONSO MONJON

A Mollet del Vallès, a un quart d'una del dia 9 de novembre de 1981 s'inicia la reunió del Claustre de Professors en sessió extraordinària, per estudiar la planificació de l'ensenyament en català.

S'acorda sol.licitar la formalització de l'ensenyament en català a la Comissió Tècnica del Departament d'ensenyament.

a) En l'àrea de "Ciències Socials" de sisè i progressivament a 7è i 8è.

b) A totes les àrees del grup A de primer d'EGB

c) A partir del curs 82-83, a pàrvuls de 4 anys i progessivament a tots els nivells

I perquè consti, s'estén la present Acta, que firmen el President i el Secretari, de la qual s'enviarà còpia a la Comissió Tècnica del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

Vist i plau
EL DIRECTOR DEL CENTRE
PRESIDENT DEL CLAUSTRE

EL SECRETARI

COLEGIO NACIONAL
SAN VICENTE
MOLLET DEL VALLES

El claustre de professors de l'Escola pública Sant Vicenç acordà el 9 de novembre de 1981 començar l'ensenyament en català. Era la primera escola de Mollet del Vallès que començava el procés.

mes molts extesos). D'altres AA.VV., tot i la composició majoritària no catalanoparlant, com la de la Zona Sud, incentiven l'ús de la llengua catalana i els símbols (senyera).

L'octubre del 1977 Tarradellas presideix el retorn a la Generalitat provisional. El 26 de setembre del 1978 és nomenat alcalde de Mollet, Josep Ribas. Uns mesos després, el 5 de juny del 1979 hi ha les primeres eleccions municipals democràtiques des del 1939. L'alcaldessa Anna Bosch, en una de les primeres mesures, decideix l'aplicació progressiva i efectiva del català a l'ajuntament. A més, diu l'acta «los nuevos funcionarios tienen la obligación de aprender la lengua catalana». En un ple del 26 de juliol s'aprova el canvi de noms de 25 carrers i la traducció al català de 57. El setembre comencen les primeres classes de català per als treballadors de l'ajuntament. Aquell mateix mes, és proclamat l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

El retorn a la normalitat cultural i política es va produint a tots els nivells de la vida pública. El 20 de març del 1980 hi ha les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, guanyades pel partit liderat per Jordi Pujol. L'u de setembre, el ple de l'Ajuntament de Mollet concreta els acords anteriors sobre l'ús del català. A partir de llavors, les actes, a més de ser redactades en llengua castellana, també es fan en català.

El 22 de gener del 1980, coincidint amb la diada de Sant Vicenç, comença a emetre Ràdio Mollet. Si bé la majoria dels títols dels programes són catalans, quasi tot és en castellà. Mica en mica es va catalanitzant fins arribar a la situació actual. (Veure quadre.)

El 2 de març d'aquell any l'ajuntament s'adhereix a la campanya «Volem la ràdio i la televisió catalanes... ARA!» i l'u de juny ho fa a la campanya per la Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació catalanes. L'u de març de l'any següent s'adhereix a la campanya per la Normalització Lingüística.

El setembre del 1982 començà al col·legi públic Sant Vicenç el procés d'immersió (ensenyament en català a l'escola). El curs següent ho fa el Montseny i el següent el Sant Jordi. El col·legi

* Vegi's quadre en pàg. següent.

RÀDIO MOLLET

De dilluns a divendres hi ha 16 hores diàries de programació. A causa dels programes nocturns el percentatge d'ús del català varia cada dia.

	Català	*Castellà*	*Bilingües*	*Altres*
Dilluns	10 h 45 m 65%	5 h 15 m 35%		
Dimarts	12 h 45 m 77%	2 h 15 m 17%		(gallec) 1 h – 6%
Dimecres	11 h 45 m 71%	2 h 15 m 17%		(no llengua) 6%
Dijous	11 h 45 m 71%	3 h 15 m 23%	1 h 6%	
Divendres	10 h 45 m 65%	5 h 15 m 35%		
Dissabte*	4 h 30 m 71%	1 h 30 m 29%		
Diumenge*	5 h 83%	1 h 17%		
Totals semanals	6 h 55 m 71,9%	20 h 5 m 24,7%	2 h 1,7%	2 h 1,7%
Total hores emissió setmanal: 92				

* Dissabtes i diumenges hi ha un total de 6 hores diàries de programació.

Publicitat: Aproximadament un 75% en català i un 25% en castellà.

Salvat Papasseit inicià la immersió el setembre del 1989. El curs 1989-90, d'un total de 4.820 alumnes matriculats a les escoles públiques de Mollet del Vallès, reben l'ensenyament en català (excepte les assignatures de llengua castellana), 1.665 nens i nenes.

El 7 d'abril del 1983 es comencen a redactar els dictàmens, acords i altres documents de l'ajuntament només en català. El 18 d'abril es promulga la Llei de Normalització Lingüística, aprovada unànimament pel Parlament de Catalunya.

A partir del 23 de maig d'aquell any, passa a ser alcaldessa de Mollet, Carme Coll. L'any següent, l'ajuntament signa diversos convenis de col·laboració amb la Generalitat per a l'ensenyament del català a adults.

Malgrat els grans avenços que en pocs anys es fan, encara hi ha sectors que es resisteixen a la plena normalitat lingüística. És el cas d'un cap d'estació de Renfe-Sta. Rosa que l'any 1986 es negà a admetre, per 2n. cop, una sol·licitud d'un viatge col·lectiu d'escolars pel fet que la petició era redactada en català. El 13 de febrer d'aquell any el ple de l'ajuntament decideix rebutjar aquesta actitud i transmetre l'afer a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat. El 9 de juny següent, Aina Moll, la directora general, comunica a l'ajuntament que, després d'estudiar el cas i exposar-lo a la direcció de Renfe, el cap d'estació va ser sotmès a un expedient disciplinari. Un altre exemple d'aquest tipus fou el de l'Audiència de Barcelona, que retornà un expedient a l'ajuntament perquè era escrit en català. Es va traduir i es tornà a enviar però es formularen serioses queixes a diversos organismes. Al final, el President de l'Audiència acabà comunicant les seves excuses a l'ajuntament. El cas més llarg i dificultós, fou, sens dubte, el de la plaça d'enginyer municipal.*

El 30 de juny del 1987 pren possessió de l'alcaldia Montserrat Tura. Aquell any es signa un conveni amb la Generalitat de Catalunya per a la creació del Servei Municipal de Català. A partir del mes de desembre, les actes dels plens es redacten només en català.

SOBRE LA CONVOCATÒRIA DE LA PLAÇA D'ENGINYER MUNICIPAL

Octubre 1985 L'Ajuntament convoca una plaça d'enginyer municipal. La prova consta de tres parts de caràcter eliminatori amb una puntuació de 10 punts cadascuna. Hi ha una quarta part, obligatòria però no eliminatòria, que puntua 2 punts i consta d'un dictat en català i una traducció del català al castellà.

22 de gener del 1986 Recurs de Reposició del Colegio Oficial de Ingenieros Industriales de Madrid.

13 de febrer del 1986 La Comissió de Govern de l'Ajuntament de Mollet rectifica. Afirma que no representarà mai més d'un 5 % de la suma de punts que hagi obtingut en els exercicis obligatoris. I continua, «Dicha calificación no determinará la eliminación del opositor de las pruebas selectivas, sirviendo, sólo a efectos de publicación final y determinación del número de orden en la relación de aprovados». La quarta prova, esdevé així, voluntària i no eliminatòria.

20 de febrer del 1986 L'Ajuntament tramet un informe de tot l'afer a la DGPL de la Generalitat.

28 de febrer del 1986 El Colegio de Ingenieros presenta un recurs contenciós-administratiu.

9 de juny del 1986 L'alcaldessa de Mollet rep una carta de la senyora Aina Moll on la informa de la constitucionalitat de l'esmentada prova de català.

18 de juny del 1986 Tal com s'havia previst, es realitza la prova. L'únic candidat que s'hi presenta no fa la prova de català «perquè se sent coaccionat per la postura del Colegio de Ingenieros». Aprova.

23 d'octubre del 1986 La Sala 3.ª de l'Audiència Territorial de Barcelona dicta sentència desestimant el recurs de Madrid. El Colegio de Ingenieros torna a recórrer.

23 d'abril del 1987 La Sala 5.ª del Tribunal Suprem desestima el recurs del Colegio de Ingenieros de Madrid i els condemna a pagar les costes.

ANNEXOS

EL SERVEI MUNICIPAL DE CATALÀ

El juny del 1988 es va fer la presentació pública del Servei Municipal de Català i la presentació de les campanyes. Hi assistiren les autoritats locals i la senyora Aina Moll, Directora General de Política Lingüística de la Generalitat. Alhora, s'inaugurà una exposició amb documents sobre la història de la llengua a Mollet.

Des de la seva creació, el SMC ha dinamitzat l'ús del català a la nostra ciutat. D'una banda, s'encarrega de corregir els textos escrits que elaboren els diferents departaments de l'ajuntament. D'una altra, assessora gratuïtament totes les empreses, comerços, entitats i persones que ho sol·liciten. El SMC és present al carrer, en totes les manifestacions culturals i festives (Sant Jordi, Festa Major...), amb vocabularis, cartells, fulletons, etc.

Dins del món de la restauració es va trametre a bars i restaurants el material editat per la DGPL amb l'oferiment d'assessorament a l'hora de redactar els menús en català. El novembre del 1988 s'inicià la campanya d'alimentació «Les coses pel seu nom» al mercat municipal i més endavant el Servei donà el suport a l'edició del llibre de receptes de cuina *Tastaolletes*. L'octubre del 1989, es va fer la mateixa campanya al mercat de «Les galeries del Vallès».

Pel que fa al món del comerç, s'han tramès als establiments,

vocabularis de perruqueria, merceria, utillatge de cuina, cartells de la moto i la bicicleta... Per Reis es fan arribar a les escoles i botigues de joguines Cartes dels Reis. Juntament amb la Unió de Botiguers es convocà a finals del 1988 un concurs infantil de narracions i dibuixos sobre el tema de les botigues. A principis d'estiu del 1989 es va fer arribar a tots els establiments comercials de Mollet el rètol-maleta de vacances.

Des de Ràdio Mollet, a principis del 1988, el SMC fa un programa de dinamització de la llengua, *En català*, mitjançant concursos, entrevistes, notícies, un micròfon obert a consultes i música catalana.

El ple de l'ajuntament del 7 de novembre del 1989 aprovà per unanimitat el Reglament de l'ús del català, que regula la llengua a la corporació, patronats i empreses que en depenen.

A finals d'any s'inicià la campanya dels noms amb el doble objectiu que els nadons siguin inscrits en català i els adults que encara no hagin catalanitzat el seu nom ho facin.

Amb l'edició del cartell de la masia i els rètols «obert-tancat» per als comerços, juntament amb uns tríptics on es convida a catalanitzar els establiments acaben les activitats fetes fins ara.

BIBLIOGRAFIA

NADAL, JOSEP M. i PRATS, MODEST, *Història de la llengua catalana, 1/ Dels orígens fins al segle XV,* Ed. 62, Barcelona, 1987.

FERRER i GIRONÈS, FRANCESC, *La persecució política de la llengua catalana,* Ed. 62, Barcelona, 1986.

AMADES, JOAN, *Costumari català —El curs de l'any—,* Salvat Editores i Ed. 62, Barcelona, 1982-1983.

GALTÉS, JOAN i altres, *Mollet del Vallès. Notes històriques 1,* Ed. Fivaller, Mollet del Vallès, 1987.

VILAGINÉS, JAUME i altres, *Mollet del Vallès. Notes 2,* Ed. Fivaller i Ajuntament de Mollet del Vallès, Mollet del Vallès, 1988.

VILAGINÉS SEGURA, JAUME, *Estudis de Granollers i del Vallès Oriental 2. La transició al feudalisme. Un cas original. El Vallès oriental.* Ajuntament de Granollers, 1987.

TARRÉS I MASSAGUER, JOSEP M., *Estudis locals 1. Parets del Vallès. Aproximació històrica al segle XVIII.* Ajuntament de Parets, 1988.

Sembra, any IV, desembre 1952, núm. 37.

GALTÉS I PUJOL, JOAN, *Guia Històrico-artística de l'Església de Sant Vicenç de Mollet del Vallès,* Ed. Fivaller, 1985.

TORRENT, JOAN I TASIS, RAFAEL, *Història de la premsa catalana,* Bruguera, Barcelona, 1966 (2 vol.).

SUBIRÀ, JOAN, *La premsa a Granollers (1882-1982),* Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1982 (2 vol.).

Fonts

Arxiu Històric Municipal de Mollet del Vallès (AHMMV)
Arxiu Diocesà de Barcelona (ADB)
Arxiu de la parròquia de Mollet
Col·lecció Martí Pou
Col·lecció Frederic Ros
Hemeroteca de l'Ajuntament de Granollers

Ajuntament de
Mollet del Vallès

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General de Política Lingüística

Servei municipal de Català

La repressió contra la llengua catalana es va anar accentuant. L'any 1768 el comte d'Aranda treu el català de les escoles de primeres lletres i dels jutjats o tribunals inferiors. El 24 de desembre del 1772 es promulga la Reial Cèdula per la qual es mana que tots els mercaders i comerciants majoristes i a la menuda portin els llibres de comptabilitat en castellà. El 1780 el comte Floridablanca divulga la provisió per la qual exigeix l'ensenyament de la gramàtica castellana a tots els mestres. El 1801 Godoy obliga que cap teatre no representi res que no sigui en castellà. Més endavant, el 1867, Gonzàlez Bravo completarà l'ordre decidint, com a ministre de Governació, prohibir el teatre en català.

Mentre la llengua oral havia anat evolucionant en ascens progressiu, la llengua escrita havia sofert un procés diferent. En primer lloc, reflectí molt més tard que la llengua oral els canvis lingüístics que s'estaven produint en la realitat històrico-lingüística. En segon lloc, quan ja es podia fer, sovint no es va escriure en català perquè per causes polítiques la llengua castellana va ser una llengua que els poders centrals enfrontaren a la llengua catalana, i en conseqüència, també el llenguatge escrit, molt sovint va haver de ser castellà.

Entre els documents antics que hi ha a l'Arxiu Històric Municipal trobem una acta del repartiment de les aigües de l'any 1820, escrita tota en català. Les actes de l'ajuntament a partir de 1836, quan era alcalde Joan Ferran són escrites en castellà, però n'hi ha d'intercalades en català. La primera és una del 9 de setembre de 1838, quan era alcalde de Mollet Antoni Tintó i es refereix a la Junta d'Aigües. Continuen les següents actes en castellà fins que el 23 de gener de 1840, quan l'alcalde és Vicenç Duñó, hi torna a haver una altra acta de la Junta d'Aigües en català. I continuen en castellà fins el 4 de juny de 1841, quan és alcalde Joan Mutgé, on tornem a trobar-ne una altra en català, en relació als límits d'unes cases. A partir d'aquí deduim que probablement utilitzaven el català per donar fe d'actes molt concrets i feien servir el castellà per a la resta.